स्थानीय पाठ्यक्रममा आधारित आधारभूत तह कक्षा १-३ को पाठ्यक्रम, २०८०

हाम्रो हेलम्बु

स्थानीय सरकार

हेलम्बु गाउँपालिका

༄། ། ཧེ་ལམ་བུ་ཡུལ་སྡེ་ལས་ཁུངས། །

हेलम्बु, सिन्धुपाल्चोक
बागमती प्रदेश, नेपाल

हाम्रो हेलम्बु

स्थानीय पाठ्यक्रममा आधारित

आधारभूत तह कक्षा १-३ को पाठ्यक्रम

२०८०

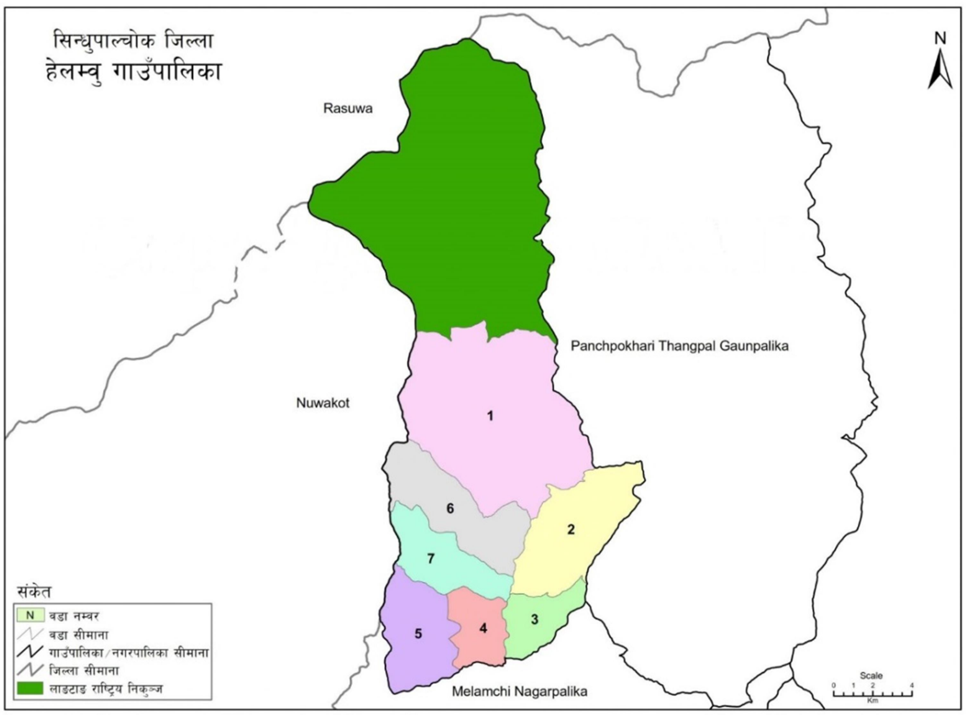

स्रोत: स्थलरुप नक्सा (स्केल १:२५०००/१:५००००), नापी विभाग र जनगणना २०६८, केन्द्रिय तथ्यांक विभाग
तयार पार्ने: गाउँपालिका, नगरपालिका तथा विशेष, संरक्षित वा स्वायत्त क्षेत्रको संख्या तथा सीमाना निर्धारण आयोग

Projection System: MUTM, Spheroid - Everest 1830
LLRC, 2016

प्रकाशकः

स्थानीय सरकार

हेलम्बु गाउँपालिका

सिन्धुपाल्चोक

२०८०

हाम्रो हेलम्बु

स्थानीय पाठ्यक्रममा आधारित

आधारभूत तह कक्षा १-३ को पाठ्यक्रम

२०८०

अस्माकं हेलम्बुः

स्थानीयपाठ्यक्रमाधारितम्

आधारभूतस्तरस्य चतुर्थ्याः अष्टम्याः कक्ष्यायाः पाठ्यक्रमः

२०८०

ངེད་ཚོའི་ཧེ་ལམ་བུ

ས་སྐྱོང་འཛིན་པའི་དུས་སྒྲོར་བཟོས་པ།

གཞི་རྟེན་འཕྲད་པའི་དུས་སྒྲོར། (༤-༨ དང་པོའི་སློབ་ཚན)

༢༠༨༠

हाम्रो हेलम्बु

स्थानीय पाठ्यक्रममा आधारित

आधारभूत तह कक्षा १-३ को पाठ्यक्रम

२०८०

संरक्षक

निमा ग्याल्जेन शेर्पा, गाउँपालिका अध्यक्ष

सल्लाहकार

अप्सरा लामिछाने, गाउँपालिका उपाध्यक्ष

छिरीङ लामा ह्योल्मो (संयोजक, सामाजिक विकास समिति)

प्रकाशकः हेलम्बु गाउँपालिका, सिन्धुपाल्चोक

सर्वाधिकारः हेलम्बु गाउँपालिका, सिन्धुपाल्चोक

प्रथम संस्करणः २०८०

प्राक्कथन

नेपालको संविधान २०७२ को अनुसूची ८ मा उल्लेख भए अनुसार आधारभुत तह र माध्यमिक तहको शिक्षाको सम्पूर्ण अधिकार स्थानीय सरकारलाई प्रदान गरे अनुसार स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ ले जनसहभागिता, उत्तरदायित्व, पारदर्शिता सुनिश्चित गरी सुलभ र गुणस्तरीय शिक्षा प्रदान गर्न विद्यालय शिक्षाको समग्र व्यवस्थापनका लागि स्थानीय सरकारलाई अधिकार सम्पन्न बनाएकोले विद्यालय शिक्षाको राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारुप (National Curriculum Framework), २०७६ ले आधारभूत तह (कक्षा १–८) को पाठ्यक्रममा एउटा अलग्गै विषयकोरुपमा "मातृभाषा/ स्थानीय विषय" को रुपमा हेलम्बु गाउँपालिकाले संस्कृत शिक्षा र सम्भोटा शिक्षा र साँस्कृतिक र पर्यटकीय नगरी हेलम्बु नामक पुस्तकको व्यवस्था गरे अनुरुप कक्षा १–३ स्थानीय विषयको पाठ्यक्रम स्थानीय तहकै जनशक्तिको सहभागितामा तयार गरिएको छ। यो पाठ्यक्रम शैक्षिक सत्र २०८० बाट लागू गरिने छ ।

केन्द्रिकृत पाठ्यक्रमले मात्र स्थानीय खाँचो पूरा गर्न नसक्ने हुँदा नागरिकलाई आफ्नै भूगोलको माया गरी स्थानीय परिवेश चिनाउने एउटा सशक्त माध्यम स्थानीय पाठ्यक्रमको बन्न सक्छ । यसै सन्दर्भमा हेलम्बु गाउँपालिकाले पनि स्थानीय आवश्यकतालाई प्राथमिकतामा राखेर स्थानीय विषवस्तुहरु समावेस गरि यो पाठ्यक्रम निर्माण गरिएको छ । विज्ञहरुको सहायतामा यस गाउँपालिकाका कार्यपालिकाका पदाधिकारीहरु लगायतका जनप्रतिनिधिहरु, विद्यालयका प्रधानाध्यापकहरु, शिक्षक, विद्यार्थी, अभिभावक, स्थानीय शिक्षाप्रेमी, बिभिन्न भाषा धर्म तथा संस्कृतिका जानकार व्यक्तिहरु तथा समाजका अगुवाहरु समेतको सहभागितामा व्यापक छलफल, कार्यशाला तथा बैठक गरेर पाठ्यक्रममा स्थानीय आवश्यकताको पहिचान र प्राथमिकीकरण गरी हेलम्बु गाउँपालिकाको परिचय; प्राकृतिक स्रोत र सम्पदा; धार्मिक, ऐतिहासिक तथा पर्यटकीय स्थल; रितिरिवाज र चाडपर्व; पेसा व्यवसाय र उद्यमशिलता; प्रकोप वातावरण संरक्षण र हरित विद्यालय; स्थानीय प्रविधि र सिर्जना; जलवायू परिवर्तन, मानवनिर्मीत हिमनदी, वनस्पति अध्ययन केन्द्र, स्वास्थ्य सरसफाई र असल संस्कार जस्ता विषयक्षेत्रहरुलाई समेटेर यो पाठ्यक्रम निर्माण गरिएको छ ।

स्थानीय विषयवस्तु समावेश गरेर यो पाठ्यक्रम तयार गर्दा विशेष योगदान दिनुहुने सदस्यहरु, पाठ्यक्रम लेखन कार्यमा महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्नु हुने विज्ञ द्वय डा. बाबुराम ढुङ्गाना र बौधराज निरौला, गाउँपालिकाका तर्फबाट निरन्तर समन्वय गर्नु हुने शिक्षा शाखाका कर्मचारी लगायत गाउँपालिकाका कर्मचारीहरुलाई विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

पाठ्यक्रम निर्माण कार्यमा योगदान पुऱ्याउनु हुने जनप्रतिनिधिहरु, शिक्षक, प्रधानाध्यापक, विद्यार्थी, अभिभावक र शिक्षाप्रेमीहरु सबैलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

पाठ्यक्रमको विकास र परिमार्जन निरन्तर चलिरहने प्रकृया हो । पाठ्यक्रम कार्यान्वय गर्दा देखिने कमी कमजोरीलाई सुधार गर्दै लगिने छ । पाठ्यक्रममा भएका त्रुटि तथा कमिकमजोरीहरुलाई देखाइ

दिनका साथै रचनात्मक सुझाब दिनु हुन संपूर्ण शिक्षक, विद्यार्थी, अभिभावक, तथा जनप्रतिनिधिहरुलाई अनुरोध गर्दछु ।

निमा ग्याल्जेन शेर्पा ह्योल्मो
अध्यक्ष
हेलम्बु गाउँपालिका

Contents

परिचय 1

स्थानीय पाठ्यक्रमको आवश्यकता 2

स्थानीय पाठ्यक्रमको विशेषता 3

पाठ्यक्रमको विषय क्षेत्र 4

सक्षमता 4

एकीकृत स्वरुपको पाठ्यक्रम 5

कक्षागत सिकाइ उपलब्धि 7

विषयवस्तुको क्षेत्र र क्रम 10

विषयक्षेत्र अनुसार अनुमानित कार्यघण्टा 16

शिक्षण सिकाइ योजना निर्माण 17

सिकाइ सहजीकरण विधि र प्रक्रिया 18

(क) सिकाइ सहजीकरण प्रक्रियाका रणनीति 18

(ख) सिकाइ सहजीकरण विधि र प्रक्रिया छनोटका आधारहरु 19

(ग) शिक्षण सिकाइ सहजीकरण विधिहरु 19

विद्यार्थी मूल्याङ्कन प्रक्रिया 22

(क) मूल्याङ्कन विधि र प्रक्रिया 22

(ख) मूल्याङ्कनका तरिका र साधन 23

(ग) विद्यार्थी उपलव्धि स्तर र व्याख्या 24

(घ) मूल्यङ्कनका साधनको प्रयोग र अभिलेखीकरण गर्ने तरिका 27

शिक्षण सिकाइका लागि माध्यम भाषाको छनोट 27

पाठ्यक्रम कार्यान्वयन, मूल्याङ्कन र परिमार्जन 28

अनुसूची – १ 29

विद्यार्थी सिकाइ उपलब्धि अभिलेख फारम 29

मापन गर्ने तरिका 29

अनुसूची –२ 97

विद्यार्थीको समग्र विषयको प्रगतिको प्रतिवेदनको ढाँचा 97

परिचय

नेपालको संविधानले आर्थिक समानता, समृद्धि, र सामाजिक न्याय सुनिश्चित गर्न समानुपातिक समावेशी र सहभागितामूलक सिद्धान्तका आधारमा समतामूलक समाजको निर्माण गर्न संघीय गणतन्त्रको स्थापना गरे पश्चात यसको कार्यान्वयन बिभिन्न तह र क्षेत्रबाट भइरहेको छ । संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रको कार्यान्वयनका लागि दिगो शान्ति, सुशासन, विकास र समृद्धिको आकाँक्षा पूरा गर्न यसका शैद्धान्तिक र व्यवहारिक पक्षलाई हरेक नागरिक समक्ष पुऱ्याउन शिक्षाले प्रमुख भूमिका खेल्दछ । वर्तमान संविधानको अनुसूची–८ ले आधारभूत र माध्यमिक तहसम्मको शिक्षाको व्यवस्थापन स्थानीय तहले गर्ने व्यवस्था गरेको छ ।

राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारुप,२०७६ मा स्थानीय तहले विद्यालय तहमा १०० पूर्णाङ्कको स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण गरी लागु गर्न पाउने व्यवस्था छ । उक्त प्रारुपले स्थानीय पाठ्यक्रमको सम्बन्धमा कक्षा १–३ सम्म साप्ताहिक ५ पाठ्यभार र वार्षिक रुपमा १६० घन्टा तथा कक्षा ४–८ का लागि साप्ताहिक ४ पाठ्यभार र वार्षिक पाठ्यघन्टा १२८ निर्धारण गरेको छ । नेपाल सरकार, शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय, पाठ्यक्रम विकास केन्द्र सानोठिमी भक्तपुरबाट प्रकाशित स्थानीय पाठ्यक्रम विकास तथा कार्यान्वयन मार्गदर्शन (मातृभाषासहीत), २०७६ ले स्थानीय पाठ्यक्रमको सन्दर्भ, अवधारणा, पाठ्यक्रम विकास, कार्यान्वयन प्रक्रिया, स्थानीय पाठ्यक्रमको ढाँचालगायत विषयमा स्पष्ट मार्गदर्शन गरेको छ ।

स्थानीय पाठ्यक्रमसम्बन्धी स्रोत सामाग्री २०६६ का अनुसार "स्थानीय सरोकारवालाको आवश्यकता चाहना र उनीहरुकै सहभागितामा स्थानीय विषयवस्तुलाई समावेश गरी निर्माण र कार्यान्वयन हुने पाठ्यक्रम नै स्थानीय पाठ्यक्रम हो" । स्थानीय पाठ्यक्रम स्थानीय सरोकारवालाले आवश्यक ठानेको विषयवस्तुलाई उनीहरुकै विज्ञता र सक्रियतामा यथाशक्य कम लागतमा तयार गरिने पाठ्यक्रम हो । यस पाठ्यक्रमले पनि हेलम्बु गाउँपालिका क्षेत्रभित्रको विशिष्ट पहिचानलाई उजागर गर्ने अवसर प्रदान गरेको छ।

आधारभूत तहको कक्षा १–८ मा अध्ययनरत बालबालिकाहरुले औपचारिक रुपमा आफ्नो गाउँ,समाज, भूगोलको वस्तुनिष्ट ज्ञान प्राप्त गर्नेछन् र यहाँ प्रचलित भाषा, संस्कृति, ऐतिहासिक र धार्मिक महत्वका स्थलहरु, प्राकृतिक सम्पदा तथा यसको संरक्षण एवम् संवर्धन गर्दै सम्भावित स्थानीय प्राकृतिक विपत्तिहरुका बारेमा समेत पहिचान गर्ने छन् । स्थानीय क्षेत्रमा प्रचलित पेसा व्यवसाय र आर्थिक क्रियाकलापको औपचारिक जानकारी प्राप्त गर्ने छन् । यस पाठ्यक्रमले वातावरण संरक्षण

तथा सुधारका निम्ति सहयोग गर्न प्रेरित गर्ने छ । यस पाठ्यक्रमबाट बालबालिकाहरुले सामाजिक मूल्यमान्यताको पालना गर्दै असल सामाजिक व्यवहारको अनुसरण गर्ने अपेक्षा गरिएको छ ।

हेलम्बु गाउँपालिकाले स्थानीय स्तरका शिक्षाविद्, बुद्दिजीवि, शिक्षक, विद्यार्थी, अभिभावक, जनप्रतिनिधि, गाउँपालिकाका सदस्य, पाठ्क्रम विज्ञलगायतसँग छलफल, अन्तरक्रिया तथा कार्यशाला बैठकको आयोजना गरी प्राप्त सुझाव तथा पृष्ठपोषणको आधारमा हेलम्बु गाउँपालिकाको परिचय; प्राकृतिक स्रोत र सम्पदा; धार्मिक, ऐतिहासिक तथा पर्यटकीय स्थल; रीतिरिवाज र चाडपर्व; पेसा व्यवसाय र उद्यमशीलता; प्रकोप, वातावरण संरक्षण र हरित विद्यालय; स्थानीय प्रविधि र सिर्जना तथा स्वास्थ्य सरसफाई र असल संस्कारलगायतका विषयक्षेत्रलाई समेटेर कक्षा १ देखि ३ सम्मका लागि स्थानीय पाठ्यक्रम तयार गरिएको छ । हेलम्बु गाउँपालिकाको नयाँ पाठ्यक्रम कार्यान्वयन योजना अनुसार यो पाठ्यक्रम शैक्षिक सत्र २०८० देखि लागु गरिनेछ ।

स्थानीय पाठ्यक्रमको आवश्यकता

नेपाल सरकारबाट एकीकृत पाठ्यक्रम (कक्षा १–३) को ढाँचा २०७6 स्वीकृत भई कार्यान्वयनको क्रममा रहेको छ । एकीकृत पाठ्यक्रम देशभरीमा २०७७ साल देखि लागु भएको छ। उक्त पाठ्यक्रमढाँचामा भएको व्यवस्थाअनुसार कक्षा १–३ सम्ममा पाँचओटा विषय – गणित, नेपाली. अंग्रेजी, हाम्रो सेरोफेरो र स्थानीय विषय राख्नुपर्ने प्रावधान छ ।

बालबालिकाको सिकाइ आफ्नो वासस्थानबाटै प्रारम्भ गर्न सहज हुन्छ । त्यसका लागि बालबालिकाहरुले आफ्नो गाऊँ तथा समुदायको पहिचान गर्नुपर्दछ । त्यहाँ भएका प्राकृतिक ऐतिहासिक सम्पदाहरु र आर्थिक क्रियाकलापहरुबारे जानकारी हुनुपर्दछ । स्थानीय मूल्य, मान्यता, धर्म, परम्परा, संस्कृति, स्रोतसामग्रीको संरक्षण, संवर्धन, परिचालन र विकास गर्नका लागि मार्गनिर्देश गर्ने र स्थानीय तहको क्षमता विकासमार्फत राज्यको आर्थिक सामाजिक सांस्कृतिक र राजनीतिक क्षेत्रमा आवश्यक पर्ने सक्षम, सचेत र इमानदार नागरिकतयार गर्नका लागि स्थानीय पाठ्यक्रम अपरिहार्य भएको छ । राष्ट्रिय स्तरमा निर्माण गरिने पाठ्यक्रम सबै सरोकारवालाको संलग्नताको सम्भावना रहँदैन । यसले स्थानीय तहको भाषा, संस्कृति ज्ञान र सिपलाई पूर्ण रुपले समेट्न सम्भव हुँदैन । अत: स्थानीय तहको भाषा तथा संस्कृतिको जगेर्ना गर्न स्थानीय तहको ज्ञान, सिप, प्रविधि र उत्पादनलाई राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय बजारमा जोड्ने ज्ञान र सिपको विकास गरी आत्मनिर्भर, उत्पादनमुखी, जीवनोपयोगी व्यवहारिक र दक्ष जनशक्ति तयार गर्नका लागि स्थानीय पाठ्यक्रमको आवश्यकता पर्दछ ।

हरेक स्थानीय तहको आआफ्नै विशिष्ट पहिचान भैगोलिक धार्मिक एवम् सांस्कृतिक जातीय भाषिक विविधता हुन्छ । केन्द्रिय तहमा तयार गरिने पाठ्यक्रमले मात्र विद्यार्थीहरुलाई दैनिक जीवनमा आवश्यकपर्ने ज्ञान, सिप आचरण र व्यवहारका सम्पूर्ण सक्षमताहरु प्रदान गर्न नसक्ने भएकाले स्थानीय परिवेशअनुसारको ज्ञान र सिप आर्जन गर्नका लागि स्थानीय विज्ञकै सहभागितामा पाठ्यक्रम निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्न वाञ्छनीय भएको र संवैधानिक तथा नीतिगत रुपमा भएको प्रावधानलाई कार्यान्वयन गर्नु प्रत्येक स्थानीय तहको कर्तव्य भएको हुनाले हेलम्बु गाउँपालिकाले यो स्थानीय पाठ्यक्रम तयार गरेको हो । स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण र कार्यान्वयनको औचित्यलाई देहायबमोजिमका बुँदाहरुले अझ स्पष्ट पार्दछन् :

क. स्थानीय स्तरका व्यवसाय, पेसा एवम् रोजगारलाई सम्बोधन गर्दै अन्तराष्ट्रिय रोजगारीतर्फ उन्मुख, उत्पादनमुखी र सिपयुक्त नागरिक तयार गरी नेपाली कला, सौन्दर्य आदर्श तथा वैशिष्ट्यको संरक्षण तथा संवर्धन गर्न ।
ख. स्थानीय तहका कला, संस्कृति, परम्परा, पर्यटकीय क्षेत्र, सिप, भाषा आदिको संरक्षण र संवर्धन गर्न ।
ग. स्थानीय कला कौशल, व्यवसाय, प्राकृतिक सम्पदा तथा संस्कृतिको जानकारी गराई त्यसअनुरुपको व्यवहार गर्न सक्ने तुल्याउन ।
घ. भौगोलिक, जातिय, लैङ्गिक, भाषिक, सामाजिक, आर्थिक, सांस्कृतिक, धार्मिक तथा प्राकृतिक विविधतालाई सम्बोधन गर्न ।
ङ. स्थानीय तहको ज्ञान, सिप र प्रविधिलाई उजागर गर्न ।
च. परम्परागत पेसा व्यवसाय र प्रविधिलाई संरक्षण, संवर्धन र विकास गर्न सहयोग पुऱ्याउन ।
छ. स्थानीय स्रोत र साधनको अधिकतम उपभोग र परिचालन गर्न

स्थानीय पाठ्यक्रमको विशेषता

स्थानीय पाठ्यक्रम पाठ्यक्रम विकासको विकेन्द्रीकृत र प्रजातान्त्रिक अभ्यास हो । यस पाठ्यक्रमलेः

क. स्थानीय आवश्यकताको परिपूर्ति गर्दछ ।
ख. स्थानीय मागमा आधारित छ ।
ग. स्थानीय स्रोत, साधन र विज्ञताको उपयोग गर्दछ ।
घ. सिक्ने र सिकाउनेको सहभागिताको सुनिश्चित गर्दछ ।
ङ. अपनत्वको भावनाको विकास गराउँछ ।
च. स्थानीय स्तरमा रहेका सरोकारवालाको क्षमता अभिवृद्धि गर्छ ।

छ. रोजगार तथा स्वरोजगारको सिर्जना गर्छ ।

ज. सैद्धान्तिक भन्दा व्यवहारिक पक्षमा जोड दिन्छ ।

झ. विद्यार्थी केन्द्रित विधिमा जोड दिन्छ ।

स्थानीय पाठ्यक्रमको दायरा विशिष्टीकृत हुन्छ । यो व्यवहारमा आधारित अवधारणामा बन्दछ । स्थानीय आवश्यकतामा आधारित भई स्थानीय विज्ञबाट विकास गरिन्छ । यसको विकास गर्ने मूल स्थान स्थानीय स्तर हो । त्यसैले यसको अपनत्व बढी हुन्छ । सहभागिताको दृष्टिले व्यापक हुन्छ । यसको निर्माण स्वनिर्देशित र मागमा आधारीत भइ बनेको हुन्छ । यसमा प्रयोग हुने विषयवस्तु सान्दर्भिक, उपयोगी र ग्राह्य हुन्छ । त्यसैले यस पाठ्यक्रमका एकरुपता हुँदैन । यसको प्रमाणीकरण स्थानीय स्तरमा हुन्छ ।

पाठ्यक्रमको विषय क्षेत्र

हेलम्बुको परिचय सहीत यस पालिकाको धार्मिक, सांस्कृतिक, ऐतिहासिक, प्राकृतिक, पेसा व्यवसाय, परम्परागत ज्ञान र सिप स्वास्थ्य र सफाइ र लिपि लगायतका नौ क्षेत्रमा विभाजित मुख्य विषयवस्तु निम्नानुसार रहेको छः

१. हेलम्बु परिचय : हेलम्बुको भौगोलिक, सामाजिक, जनसाङ्ख्यिक र विकास निर्माण ।
२. प्राकृतिक स्रोत र सम्पदाः नदी, हिमाल, जङ्गल, जनावर र जडिवुटी ।
३. धार्मिक, ऐतिहासिक तथा पर्यटकीय स्थल ।
४. विभिन्न जातजातिका रीतिरिवाज, संस्कार, संस्कृति ।
५. पेसा व्यवसाय र उद्यमशीलताः स्थानीय र परम्परागत पेसा, व्यवसाय, उद्यमशिलता र रोजगारी ।
६. प्रकोप, वातावरण संरक्षण र हरित विद्यालयः प्रकोप वातावरण संरक्षण र हरित विद्यालय ।
७. स्थानीय प्रविधि र सृजनाः स्थानीय परम्परागत प्रविधि ।
८. स्वास्थ्य, सरसफाई र असल व्यवहार : सरसफाई, सन्तुलीत भोजन, असल संस्कार, योग र स्थानीय खेलहरु ।

सक्षमता

विद्यालय शिक्षाको राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप, २०७६ अनुसार बालमनोविज्ञान, सिकारुको उमेर तथा सिकाइ क्षमतास्तरका आधारमा आधारभूत तहको कक्षागत खाँका देहाय बमोजिम निर्धारण गरिएको छ :

विद्यालयको तह	कक्षा	उमेर समूह	सिकाइ क्षमतास्तर
आधारभूत	कक्षा १–३	५ देखि ७ वर्ष सम्म	तह १
	कक्षा ४–५	८ देखि ९ वर्ष सम्म	तह २
	कक्षा ६–८	१०देखि १२ वर्ष सम्म	तह ३

आधारभूत तह (कक्षा १–३) सम्मको साँस्कृतिक तथा पर्यटकीय नगरी हेलम्बु विषयको अध्ययन पश्चात विद्यार्थीहरुले निम्नलिखित सक्षमता हासिल गर्नेछन् :

१। आफू बसेको वडा र गाउँपालिकाको भौगोलिक अवस्था, साँध सिमाना, जनसङ्ख्या, जातजाति सङ्घसंस्थाको चिनारी ।

२। वनजङ्गल, नदीनाला, ताल पोखरी, हिमाल, झरना, वन्यजन्तुको बारेमा जानकारी र संरक्षणमा सहभागिता ।

३। प्रशिद्ध धार्मिक, ऐतिहासिक र पर्यटकीय स्थलको जानकारी, संरक्षण र प्रवर्द्धन ।

४। बिभिन्न जातजातिले अपनाउने रीतिरिवाज, संस्कार र संस्कृतिको पहिचान र अनुसरण ।

५। स्थानीय र परम्परागत पेसा, व्यवसाय र उद्यमशिलताको प्रवर्तनात्मक उपयोग ।

६। प्रकोप र वातावरण संरक्षण प्रति सजग र हरित विद्यालय अवधारणाको अवलम्बन ।

७। स्थानीयपरम्परागतप्रविधिको जानकारी, संरक्षण र प्रवर्द्धन ।

८। सरसफाई, सन्तुलित भोजन, असल संस्कार, योग र स्थानीय खेलहरुको परिचय र अभ्यास ।

एकीकृत स्वरुपको पाठ्यक्रम

कक्षा १– ३ को यो स्थानीय पाठ्यक्रम विद्यालय शिक्षाको लागि विकास गरिएको राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप, २०७६ ले निर्दिष्ट गरेका सिद्धान्त तथा स्वरूपमा आधारित भई विकास गरिएको छ । विद्यालय शिक्षाको कक्षा १–३ को पाठ्यक्रम एकीकृत ढाँचा (बहु विषयक र अन्तरविषयक) मा तयार गरिएको छ । विद्यार्थीहरुको मूल्याङ्कन सिकाइ उपलब्धिलाई हासिल भए नभएको यकिन गरी सक्षमताका आधारमा मापन गरिएको छ । विद्यार्थीहरुको मूल्याङ्कन गर्दा एकीकृत पाठ्यक्रमले अवलम्बन गरेको मान्यता र अवधरणालाई यो पाठ्यक्रम अवल्बन गरेको छ । त्यसैले स्थानीय

विषयको पाठ्यक्रम अन्तरविषय वा बहुविषयक नभएर विषयक हो भने यस पाठ्यक्रमले अवल्बन गरेको मूल्याङ्कन प्रकृया एकीकृत पाठ्यक्रमले अङ्गिकार गरेको सिकाइ सक्षमताको आधारमा गर्ने प्रस्ताव गरिएको छ ।

कक्षागत सिकाइ उपलब्धि

तालिका १ : स्थानीय विषय "मेरो हेलम्बु" को कक्षागत सिकाइ उपलब्धि

क्षेत्र	**कक्षा १**	**कक्षा २**	**कक्षा ३**
हेलम्बु परिचय	१. आफू बसेको टोलको परिचय दिन र विशेषता बताउन। २. आफू बसेको टोल र वडाको सिमानाको जानकारी गराउन । ३. आफ्नो विद्यालयको परिचय दिन ।	१. आफू बसेको वडाको परिचय दिन । २. वडाको कार्यालको महत्व भन्न । ३. आफ्नो पालिकामा भएका वडाका भौगोलिक विशेषताको छलफल गर्न । ४. स्वास्थ्य चौकिको परिचय दिन । ५. स्वास्थ्य चौकिबाट प्रदान गरिने सेवाको बारेमा बताउन ।	१. गाउँपालिकाको परिचय दिन। २. गाउँपालिकाको साँध सिमाना खुलाउन । ३. हेलम्बु गाउँपालिकामा बसोबास गर्ने मुख्य जातजातीको नाम र सङ्ख्या भन्न । ४. हेलम्बु गाउँपालिकामा बसोबास गर्ने भाषाभाषीको परिचय दिन। ५. हेलम्बुमा रहेका प्रमुख सङ्घ संस्थाहरुको नाम र मुख्य काम बताउन ।
प्राकृतिक स्रोत र सम्पदा	४. प्राकृतिकको परिचय दिन। ५. स्थानीय प्राकृतिक स्रोतहरुको पहिचान गर्न। ६. स्थानीय प्राकृतिक स्रोतको महत्व बताउन। ७. स्थानीय प्राकृतिक स्रोतहरुको सूची बनाउन। ८. हेलम्बुका प्रमुख ताल र पोखरीको	६. वडाको प्राकृतिक सम्पदाको परिचय दिन । ७. स्थानीय झरनाको सामान्य परिचय दिन । ८. झरना संरक्षणका उपाय भन्न । ९. हिमालको परिचय दिन र हिमाल संरक्षणका उपाहरु भन्न । १०. मेलम्ची खानेपानीको	६. हेलम्बुका प्रमुख वनजङ्गलको परिचय दिन ७. हेलम्बुमा पाईने वन्यजन्तुको परिचय दिन ८. बनजङ्गल र वन्यजन्तुको संरक्षणको महत्व बताउन । ९. नदी र ताल संरक्षण गर्ने तरिका भन्न । १०. खर्कको परिचय र

	नाम बताउन र बयान गर्ने ।	मुहान (नाकोते) पहिचय दिन ।	महत्त्व बताउन ।
धार्मिक , ऐतिहासिक र पर्यटकीय स्थल	९. आफ्नो घर वरपरका ऐतिहासिक , धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थलहरुको बारेमा बताउन । १०. धार्मिक स्थलहरुको परिचय दिन। ११. पर्यटकीय स्थलहरुको परिचय दिन।	११. ऐतिहासिक स्थलको परिचय दिन । १२. पर्यटकीय स्थलको संरक्षणका कामहरुका बारेमा कक्षामा छलफल गर्ने । १३. धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थलको प्रवर्द्धनका उपाय लेख्न ।	११. गाउँपालिका भरीका प्रशिद्ध धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थलको संरक्षणका र प्रवर्धन गर्ने तरिका र उक्त कार्य गर्न भए गरेका कार्यहरु भन्न। १२. पाल्चोकी भगवतीको पहिचय दिन र महत्त्व बताउन । १३. ग्रेटटेलको परिचय दिन र महत्त्व बताउन ।
रीतिरिवाज र चाडपर्व	१२. जन्मको न्वरानको परिचय दिन। १३. आफ्नो परिवारमा वर्षमा मनाइने चाडपर्वको वर्णन गर्न। १४. जनै पूर्णिमाको परिचय	१४. ब्रतबन्ध र छेवारको सङ्क्षिप्त परिचय । १५. विवाह संस्कारको चर्चा गर्न । १६. नयाँ वर्ष र ल्होछारको सङ्क्षिप्त परिचय दिन ।	१४. आफ्नो पालिकामा बिभिन्न जातजातिले मनाउने चाडपर्वको सूचीकरण गर्न। १५. बिभिन्न जातिहरुको मृत्यु संस्कारबारे बताउन । १६. घेवा र श्राद्धको परिचय दिन । १७. साउने संक्रान्ति र माघे संक्राति परिचय र महत्त्व बताउन ।
पेसा व्यवसाय र	१५. स्थानीय बालीनालीको नाम भन्न ।	१७. स्थानीयस्तरका बालीनालीका प्रकारको बारेमा बताउन ।	१८. स्थानीय कृषि उत्पादनको परिचय दिन।

उद्ययमशीलता	१६. घरपलुवा जनावरहरुको परिचय दिन। १७. आफ्ना अभिभावक र छिमेकीले गर्ने पेसाको चिनारी दिन।	१८. दुग्ध र मासुजन्य जनावरहरुको बर्गीकरण गर्न। १९. हेलम्बुमा अपनाइएका प्रमुख पेसा र व्यवसायको चिनारी दिन।	१९. पशुपालन व्यवसायको परिचय दिन । २०. स्थानीयस्तर मा अपनाइएका प्रमुख पेसा र व्यवसायको सङ्क्षिप्त परिचय दिन र महत्त्व बताउन।
प्रकोप र वातावरण	१८. हावापानीको परिचय दिन र आफू बसेको वातावरणको बारेमा भन्न । १९. बाल बगैचाको परिचय दिन र महत्त्व बताउन। २०. आफ्नो वरपर अक्सर भइरहने प्रकोपको चिनारी दिन	२०. हावापानीको महत्त्व भन्न । आफ्नो वरपर २१. अक्सर भइरहने प्रकोपको बारेमा बताउन। २२. विद्यालय सरसफाईको महत्त्व बताउन । २३. हरित विद्यालयको परिचय दिन	२१. वातावरणको महत्त्व बताउन र वातावरण संरक्षणका उपायहरु भन्न । २२. आफ्नो वरपर अक्सर भइरहने प्रकोपबाट बच्ने तरिका भन्न । २३. बृक्षारोपण गर्न र हरित विद्यालयको महत्त्व बताउन ।
स्थानीय प्रविधि र सिर्जना	२१. आफ्नो घरमा दैनिक जीवनमा प्रयोग भइरहेका प्रविधिको परिचय दिन । २२. घर बाहिर प्रयोग भएकापरम्परागतप्रविधिका बरेमा भन्न।	२४. सामान्य स्थानीय प्रविधिको परिचय दिन र महत्त्व बताउन । २५. प्रविधिको प्रयोगले काम गर्न कसरी सहज हुन्छ र जीवनस्तर उकास्न कसरी सहयोग पुग्छ व्याख्या गर्न ।	२४. स्थानीय स्तरमा प्रयोग गरिदै आएका केहि प्रविधिहरुको परिचय दिन । २५. परम्परागत प्रविधि संरक्षण गर्न। २६. परम्परागत प्रविधिमा सुधार गर्ने उपाय भन्न

सरसफाई र असल संस्कार	२३. व्यक्तिगत सरसफाइको परिचय दिन । २४. नियमित भोजन गर्ने वानी बसाल्न। २५. असल संस्कारको परिचय दिन। २६. व्यक्तिगत सफासुग्घर भएर बस्न । २७. परिवारमा आदर सम्मान गर्ने तरिका प्रदर्शन गर्न।	२६. व्यक्तिगत सरसफाइ गर्नु पर्ने कारण भन्न र सरसफाइका तरिकाहरु प्रदर्शन। २७. पोषक र अल्पपोषक खानाको परिचय २८. स्थानीय खेलहरुको परिचय दिन। २९. असल संस्कारको अवलम्बन गर्न र घर परिवार तथा अभिभावक र गुरुहरुलाई आदर सम्मान गर्ने तरिका प्रदर्शन गर्न।	२७. कक्षाकोठा र घरको सरसफाइ गर्ने तरिका बताउन र सफाइकार्यमा सहभागी हुन । २८. वरपरको वातावरण सरसफाईमा सहभागी हुन । २९. स्थानीय खेलहरु खेल्न । ३०. सरल योग , ध्यान र प्राणायामको अभ्यास गर्न।

विषयवस्तुको क्षेत्र र क्रम

तालिका २ : साँस्कृतिक तथा पर्यटकीय नगरी हेलम्बुविषयको विषयवस्तुको क्षेत्र र क्रम

विषय क्षेत्र	कक्षा १	कक्षा २	कक्षा ३
हेलम्बु	♣ आफू बसेको टोलको नाम र परिचय ♣ आफ्नो टोलको विशेषता ♣ आफू बसेको टोलको सिमानाको जानकारी ♣ आफ्नो वडामा भएका अन्य टोलको नाम र विशेषता	♣ आफू बसेको वडाको परिचय ♣ वडाको कार्यालयले गर्ने कामहरु ♣ वडा कार्यालयको महत्व ♣ आफ्नो वडाको भौगोलिक अवस्था , सिमाना र विशेषता ♣ वडामा बस्ने	♣ हेलम्बु शब्दको अर्थ ♣ गाउँपालिकाको परिचय दिन। ♣ गाउँपालिकाको साँध सिमाना ♣ हेलम्बुको नक्शा चित्राङ्कन ♣ हेलम्बुका चर्चित स्थानहरु ♣ हेलम्बुमा बसोबास गर्ने

परिचय	♣ आफ्नो विद्यालयको परिचय (स्थापना , शिक्षक, विद्यार्थी, खेल मैदान, कक्षाकोठा , विद्यालय जाने बाटो)	जातजातीहरु र जातीजातीहरुको जनसङ्ख्या। ♣ वडाको नक्शा ♣ स्वास्थ्य चौकिको रहेको स्थान , कार्यरत जनशक्ति ♣ स्वास्थ्य चौकिको महत्त्व ♣ स्वास्थ्य चौकिबाट प्रदान गरिने सेवाहरु ।	मुख्य जातजातीको विवरण ♣ हेलम्बुमा बसोबास गर्ने भाषाभाषीको सामान्य परिचय ♣ हेलम्बुको जनसंख्यिक अवस्थाको सङ्क्षिप्त जानकारी ♣ हेलम्बुमा कार्यरत प्रमुख सङ्घसंस्थाहरुको नाम र काम ।
प्राकृतिक स्रोत र सम्पदा	♣ स्थानीय प्राकृतिक स्रोतहरु (नदी, झरना, पानीको मूल, चरा, जनावर) को परिचय र पहिचान ♣ स्थानीय प्राकृतिक स्रोतको महत्त्व ♣ स्थानीय प्राकृतिक स्रोतहरुको सूची ♣ हेम्बुका प्रमुख खोला ♣ ♣ खोला र तालको उपयोगिता	♣ वडाको प्राकृतिक सम्पदा (माटो, पानी, वनजङ्गल, हिमाल) को परिचय ♣ आफ्नो वडालाई छुने खोलाहरुको नाम ♣ स्थानीय झरनाको सामान्य परिचय ♣ झरना संरक्षणका उपायहरु ♣ हिमाल (दोर्जे लाक्प पास सेमाछेलाङ्ग) को परिचय ♣ हिमाल संरक्षणका उपायहरु ♣ मेलम्ची खानेपानीको मुहान (नाकोत) ♣ नदीनालाको संरक्षण	♣ हेलम्बुका प्रमुख वनजङ्गलको परिचय ♣ वनजङ्गलको उपयोगिता ♣ हेलम्बुमा पाईने वन्यजन्तुको परिचय र प्रकार ♣ वन्यजन्तुका प्रकार ♣ वन्यजन्तुको वासस्थान ♣ वन्यजन्तुको आहारा ♣ बनजङ्गल र वन्यजन्तुको संरक्षणको महत्त्व र संरक्षण ♣ नदी र ताल संरक्षण गर्ने उपायहरु ♣ खर्कको परिचय र महत्त्व
धार्मिक , ऐतिहासिक र पर्यटकीय	♣ आफ्नो घर वरपरका ऐतिहासिक धार्मिक तथापर्यटकीय स्थलहरुकोजानकारी ♣ ऐतिहासिक स्थलको	♣ वडाका ऐतिहासिक स्थलको परिचय ♣ आफ्नो वडामा भएका ऐतिहासिक स्थलहरुको अवलोकन	♣ हेलम्बुका प्रशिद्ध धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थलहरु (सेर्माथाङ , तार्केध्याङ , कुटुमसाङ , मेलम्ची ध्याङ ,

स्थल	अर्थ र महत्त्व ♣ स्थानीय धार्मिक स्थलहरुको परिचय ♣ स्थानीय पर्यटकीय स्थलहरुको परिचय ♣ हेलम्बु ग्रेटटेल ♣ मेलम्ची खाने पानी ♣ आफ्नो बसोबास भएको स्थानमा भएका मन्दिर, गुम्बा (ध्याङ) , माने को पहिचान ♣ मन्दिर, गुम्बा (ध्याङ) मानेको अवलोकन , सरसफाइ र सहभागिता ♣ एकीकृत बस्ति	♣ वडाको रमणिय र पर्यटकीय स्थानहरुको चिनारी ♣ पर्यटनको लागि आवश्यक पर्ने पूर्वाधार ♣ पर्यटकीय स्थलको विकास र संरक्षण ♣ धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थलको प्रवर्द्धनका उपायहरु ♣ पाहुनाको स्वागत सत्कार	पाल्चोक ककनी घोप्टे ध्याङ, मेलारेप्पा , चिरी गुम्बा) को सामान्य परिचय ♣ प्रसिद्ध पर्यटकीय स्थलमा पुग्ने मार्गहरु ♣ हेलम्बुका ऐतिहासिक स्थलहरुको पहिचान ♣ पर्यटकीय स्थलहरुमा बस्ने व्यवस्था ♣ पर्यटन सूचना ♣ हेलम्बुका प्रसिद्ध धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थलहरुको संरक्षणका र प्रवर्धन सम्बन्धी कार्यहरु ♣ पाल्चोकी भगवतीको पहिचय र महत्त्व ♣ ग्रेटटेलको परिचय र महत्त्व
रीतिरिवाज र चाडपर्व	♣ जन्म र न्वरानको परिचय ♣ स्वास्थ्य चौकी र जन्म ♣ नामाकरण गर्ने तरिका र नामाकरण गर्ने गुरु, लामा ♣ जन्मोत्व मनाउने परम्परा र अभ्यास ♣ आफ्नो परिवारमा मनाइने चाडपर्वहरु	♣ ब्रतबन्ध र छेवारको सङ्क्षिप्त परिचय । ♣ गुन्युचोली ♣ विवाह संस्कार (तामाङ विवाह, ह्योल्मो विवाह , बेल विवाह - इही , क्षेत्री ब्रम्हाणको विवाह ♣ नयाँ वर्ष र ल्होछार	♣ हेलम्बु गाउँपालिका भित्र बिभिन्न जातजातिले मनाउने चाडपर्वहरु ♣ बिभिन्न जातिहरुको मृत्यु संस्कार ♣ जीवन र मृत्यु ♣ मृत्युको कारण ♣ घेवा र श्राद्धको परिचय ♣ साउने संक्रान्ति र माघे

	(दशै , तिहार , ल्होसार , तिज) ♣ जनै पूर्णिमाको परिचय	(सोनाम ल्होछार , ग्याल्बो ल्होछार , तमु ल्होछार) को सङ्क्षिप्त परिचय ।	संक्रान्ती पर्व
पेसा व्यवसाय र उद्ययमशीलता	♣ स्थानीय बालीनालीको परिचय ♣ घरपलुवा जनावरहरुको परिचय र महत्त्व ♣ आफ्ना अभिभावक र छिमेकीले गर्ने पेसाको चिनारी ♣ घरको आम्दानीका स्रोतहरु ♣ घर परिवार , छिमेकी र मामाघरमा गरिने कामहरु (कृषि , व्यापार , जागिर, उद्योग , लगायत)	♣ स्थानीयस्तरका बालीनालीका प्रकारहरु ♣ स्थानीय बालनालीको महत्त्व ♣ दुग्ध र मासुजन्य जनावरहरु ♣ हेलम्बुमा जनसमुदायले अपनाएका प्रमुख पेसा (पसल , होटेल , नोकरी) र व्यवसायको चिनारी ♣ घरभित्र र घरबाहिर गरिने काम ♣ सेवा विक्रि गर्न गरिने कामहरु ♣ पेसा गर्नका लागि घर परिवारले गर्ने सहयोग	♣ परम्परागत कृषि कार्य ♣ पशुपालन व्यवसाय ♣ दुध ब्यवसाय , ♣ प्रमुख घरेलु उद्योग ♣ उत्पादनका लागि गरिएका कृषि व्यवसायहरु ♣ गाउँ घरमै र गाउँ बाहिर विक्रि हुने उत्पादन ♣ उत्पादनमूलक पेसाहरु ♣ मेसिन प्रयोग गरेर उत्पादन वढाइएका उद्यमहरु ♣ उत्पादनलाई बजारमा पुऱ्याउने उपायहरु ♣ नाफा, घाटा र बचत ♣ हेलम्बुमा आलु, किबी , मूला, चाना र स्याउ उत्पादन वृद्धि गर्न भए गरेका प्रयास
	♣ हावापानीको परिचय ♣ आफू बसेको वातावरणको जानकारी ♣ हरित विद्यालय	♣ हावापानीको महत्त्व आफ्नो वरपर ♣ आफ्नो वरपरको प्रकोपको असर ♣ वाढी पहिरोले	♣ वन फडानीले पुऱ्याएका नोक्सानीहरुको पहिचान ♣ डोजर प्रयोग , फाइदा र बेफाइदा

प्रकोप र वातावरण	र बाल बगैचाँ ♣ फूलबारी र करेसाबारी ♣ प्रकोपको परिचय ♣ बाढी , पहिरो , भूकम्प , हावाहुरी , आगलागी र महामारीको जानकारी	पुऱ्याएको नोक्सानी ♣ भूकम्पले घर भत्काउँदा भएको हानी ♣ आगलागिले पुऱ्याएको क्षति ♣ चट्याङको असर ♣ मानवीय गतिविधि र प्रकोपमा वृद्धि ♣ विद्यालय सरसफाईको महत्त्व ♣ हरियाली प्रवर्धन र हरित विद्यालयको अवधारण	♣ वातावरणको महत्त्व ♣ वातावरण संरक्षणका उपायहरु ♣ माटो र पानी संरक्षण गर्ने उपायहरु ♣ मेलम्चीको बाढीले पुऱ्याएको क्षति र बच्ने उपाय ♣ प्रकोपबाट बच्ने उपायहरु ♣ सुरक्षित वासस्थान र सुरक्षित बस्ति ♣ वृक्षारोपण र संरक्षण ♣ हरित विद्यालयको महत्त्व ♣ हरियाली र जीजजन्तुको सम्बन्ध
स्थानीय प्रविधि र सिर्जना	♣ प्रविधिको चिनारी ♣ आफ्नो घरमा दैनिक जीवनमा प्रयोग भइरहेका प्रविधिको परिचय ♣ घर बाहिर प्रयोग भएकापरम्परागत प्रविधि ♣ खेतबारीमा प्रयोग भएको प्रविधि ♣ कृषि उत्पादनमा प्रयोग भएको	♣ घर परिवारमा दैनिक जीवनमा प्रयोग भइरहेका प्रविधिको महत्त्व ♣ प्रविधिको प्रयोग र कार्यमा सहजता ♣ प्रविधिको प्रयोग र आयस्तरमा वृद्धि ♣ खाद्य पदार्थको सुरक्षा गर्न स्थानीय स्तरमा अपनाइएका विधिहरु ♣ सामान्य स्थानीय	♣ घर परिवारमा दैनिक जीवनमा प्रयोग भइरहेका साधारण प्रविधिको उपयोग ♣ परम्परागत प्रविधि संरक्षण र सुधार ♣ पानी घट्ट , पानी मिल , ढिकी , जाँतो ,कोल , धुङ्मो (चिया बनाउने तरिका) , ठेकी– मदानी , फुङ्सी (रक्सी बनाउने तरिका)

	स्थानीय प्रविधि ♣ गारो लगाउने , घाँस काटने, दाउरा चिर्ने बारी खन्ने, तरकारी काट्ने, गोडमेल गर्ने तरिका	प्रविधिहरु : चाल्नो , नाङ्लो, भकारी, डोको ग्याल्पी (लबटो) गुन्द्री भकारी, दुना टपरी	♣ आरन, राडी पाँखी , बख्खु, गलैचा
सरसफाई र असल संस्कार	♣ व्यक्तिगत सरसफाइको परिचय ♣ हात धुने , दाँत माझ्ने, कपाल कोर्ने, नुहाउने , माक्स लगाउने , ♣ नियमित खाजा र खाना खाने , सफा पानी पिउने, ♣ असल संस्कारको परिचय ♣ परिवारमा आदरसम्मान गर्ने तरिका ♣ अभिवादन, हात मिलाउने, खोक्दा नाकमुख छोप्ने, मिलेर बस्ने, पालो पर्खने, अरुलाई सहयोग गर्ने	♣ व्यक्तिगत सरसफाइ गर्नु पर्ने कारणहरु ♣ सरसफाइका तरिकाहरु ♣ सन्तुलित भोजन , ♣ पोषक र अल्पपोषक खानाको परिचय ♣ स्थानीय खेलहरुको परिचय ♣ घर परिवार तथा अभिभावक र गुरुहरुलाई आदर सम्मान गर्ने तरिका र कारण ♣ असल संस्कारको अवलम्बन अतिथिको स्वागत तथा बिदाइ	♣ कक्षाकोठाको सफाई ♣ घर, आँगन र भान्छा कोठाको सफाई ♣ कक्षाकोठा र घरको सरसफाइ गर्ने तरिका , ♣ वरपरको वातावरण सरसफाईको महत्त्व ♣ खाने, सुत्ने र उठ्ने समयको नियमित पालना ♣ स्थानीय खेलहरुको परिचय ♣ सरल योग परिचय र अभ्यास

विषयक्षेत्र अनुसार अनुमानित कार्यघण्टा

तालिका ३ : विषयक्षेत्र अनुसार अनुमानित कार्यघण्टा

क्र. सं.	विषयवस्तुको क्षेत्र	विषयक्षेत्र र कक्षाअनुसार कार्यघण्टा		
		कक्षा १	कक्षा २	कक्षा ३
१	हेलम्बु परिचय	२०	२०	२०
२	प्राकृतिक स्रोत र सम्पदा	२५	२५	२५
३	धार्मिक ऐतिहासिक तथा पर्यटकीय स्थल	२०	२०	२०
४	रितिरिवाज र चाडपर्व	२०	२०	२०
५	पेसा व्यवसाय र उद्ययमशीलता	२५	२५	२५
६	प्रकोप र वातावरण	१५	१५	१५
७	स्थानीय प्रविधि र सिर्जना	१५	१५	१५
८	सरसफाई र असल संस्कार	२०	२०	२०
	जम्मा	१६०	१६०	१६०

शिक्षण सिकाइ योजना निर्माण

हेलम्बु गाउँपालिकाको आधारभूत कक्षा १–३ को स्थानीय विषयको पाठ्यक्रममा ८ ओटा विषय क्षेत्र समेटीका छन् । प्रत्येक क्षेत्रको विषयवस्तु फरक फरक प्रकृतिको भएको हुनाले शिक्षण सिकाइ योजना निर्माण गर्दा उक्त कुरालाई ध्यान दिनु पर्दछ । कक्षा १–३ पाठ्यक्रम एकीकृत ढाँचामा निर्माण गरिएको छ । उक्त पाठ्यक्रममा समावेश भएका विषयहरु बहुविषय र अन्तरविषय ढाँचामा प्रस्तुत गरिएका भए तापनि स्थानीय विषय साँस्कृतिक तथा पर्यटकीय नगरी हेलम्बु विषय ढाँचामा निर्माण गरिएको भए तापनि पाठ्यक्रमको विद्यार्थी मूल्याङ्कन एकीकृत पाठ्यक्रमले अबलम्बन गरेको मूल्याङ्कन पद्धतिको ढाँचामा प्रस्तुत गरिएको छ । पाठ्यक्रमले निर्धारण गरेका लक्षित सिकाइ उपलब्धिहरु हासिल गराउन सक्ने बनाउनु शिक्षकको प्रमुख दायित्व हो । सिकाइ योजना निर्माण गर्दा निम्नलिखित पक्षहरूलाई समेत ध्यान दिनुपर्छ :

क. सिकाइ योजना निर्माण गर्दा विषयवस्तुलाई दैनिक जीवनसँग अधिकतम सम्बन्ध कायम हुने गरी निर्धारित विषयक्षेत्रको वरिपरि आआफ्नो विषयक्षेत्रगत अवधारणा तथा सिपहरू हासिल गराई निर्धारित सिकाइ उपलब्धि प्राप्त हुने व्यवस्था मिलाउनुपर्छ ।

ख. सबै विद्यार्थीहरुलाई अधिकतम् सहभागी बनाउने, गरेर तथा छोएर वा चलाएर सिक्ने र सिर्जनात्मकताको अभिवृद्धि हुने अवसर प्रदान गर्ने खालका शिक्षण विधि, प्रक्रिया तथा क्रियाकलापहरू छनोट गर्नु पर्दछ ।

ग. सिकाइ क्रियाकलापले विद्यार्थीहरूमा उमेर र आवश्यकताअनुसार प्रयोग, सिकाइ, रचनात्मक तथा समालोचनात्मक सोचाइ, निर्णय तथा समस्या समाधान, अनुशासन, सहकार्य, सहानुभूति जस्ता सिपहरुको प्राप्तिलाई सहयोग गर्नुपर्छ ।

घ. विद्यार्थीहरूको भाषिक तथा सामाजिक पृष्ठभूमि, सिकाइका लागि विभिन्न किसिमको अपाङ्गताको अवस्था समेतलाई विचार गरी शिक्षण सिकाइको योजना निर्माण गर्नुपर्छ ।

ङ. विद्यार्थीहरुको सिकाइ उपलब्धिको लेखाजोखा गरी उनीहरुले न्यूनतम सिकाइ सुनिश्चित गरी प्रत्येक विद्यार्थीलाई उच्चस्तरको सिकाइ सक्षमता प्राप्त गरी क्रमश: माथिल्लो स्तरको सिकाइ गर्न सक्ने बनाउन सहयोग गर्नुपर्छ ।

च. यथाशक्य कक्षा शिक्षणको प्रबन्ध गर्नुपर्दछ । एकभन्दा बढी शिक्षकले एउटै कक्षामा विभिन्न समयमा शिक्षण गर्ने गरिए पनि टिममा छलफल गरी अन्तरविषयक र बहुविषयक शिक्षण योजना तयार गर्नुपर्छ ।

छ. कक्षामा प्रयोग गरिने भाषाको कारण बालबालिकालाई सिकाइ क्रियाकलापमा सरिक हुन र सिक्न बाधा नहुने अवस्था सिर्जना गर्नुपर्छ ।कक्षामा यथासक्य मातृभाषा वा बहुभाषा प्रयोग गर्ने, घरपरिवार तथा समुदायमा बोलिने भाषामा सञ्चार हुन सक्ने प्रबन्ध गर्नुपर्छ ।

सिकाइ सहजीकरण विधि र प्रक्रिया

(क) सिकाइ सहजीकरण प्रक्रियाका रणनीति

कक्षा १–३ सम्मको सिकाइ सहजीकरण प्रि या देहायबमोजिम सञ्चालन गर्नुपर्ने छ :

१. विषयक्षेत्रको प्रकृति र स्वरूपका आधारमा शिक्षण विधि तथा प्रविधि तथा कक्षा क्रियाकलापमा विविधता कायम गरिनु आवश्यक छ । शिक्षण सिकाइ प्रक्रियालाई वैज्ञानिक, व्यावहारिक र सिकारुअनुकूल बनाउनका लागि विविध शिक्षण विधि र प्रविधिको उपयोग, स्थानीय साधन र स्रोत तथा उपलब्धता र बालबालिकाको व्यक्तिगत भिन्नता र क्षमताका आधारमा स्वतन्त्र रूपले सिक्ने मौका प्रदान गर्ने किसिमले कक्षा सञ्चालन गर्नुपर्ने छ ।
२. विविधतालाई ध्यानमा राखेर बालबालिकाको सिकाइलाई प्रोत्साहन गर्नुपर्ने छ । शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप गराउदा खेल, गीत, कविता, कथाकथन, प्रदर्शन, श्रव्यदृश्य सामग्रीको प्रदर्शन गर्नु पर्नेछ ।
३. सिकाइ सहजीकरण प्रक्रिया सञ्चालन गर्दा विद्यार्थीकेन्द्रित र बालमैत्री शिक्षण विधि अपनाई निरन्तर सिकाइमा जोड दिनुपर्ने छ ।
४. विद्यार्थीको सहभागितामा योजना निर्माण, परियोजना कार्य, क्षेत्र भ्रमण, समस्या समाधान, खोजमूलक अध्ययन, प्रवर्तनमुखी शिक्षण पद्धतिलाई सिकाइ सहजीकरण विधिका रूपमा कार्यान्वयन गर्नुपर्ने छ ।
५. शिक्षकले सहजकर्ता, उत्प्रेरक, प्रवर्धक र खोजकर्ताका रूपमा भूमिका निर्वाह गर्नुपर्ने छ ।
६. पठनपाठनमा सूचना तथा सञ्चार प्रविधिलाई उपलब्ध साधन, स्रोत र आवश्यकताअनुसार उपयोग गर्नुपर्ने छ।
७. भाषिक कठिनाइका कारण सिकाइमा बाधा नहुने सुनिश्चित गर्न यथासम्भव बालबालिकाको मातृभाषा, घरमा बोल्ने भाषामा सञ्चार गरी सिकाइ क्रियाकलापमा सञ्चालन गर्नु पर्नेछ
८. बालकेन्द्रित, सिकाइकेन्द्रित, अनुभवकेन्द्रित, उद्देश्यमूलक र विविधतामा आधारित सिकाइ सहजीकरण विधिको प्रयोग कार्य परियोजना), घटना अध्ययन, खोज अनुसन्धानमा आधारित शिक्षण, सहपाठी सिकाइ आदि गरी सक्रिय सिकाइ सहजीकरण विधि प्रयोग गर्नुपर्ने छ ।

९. शिक्षक, विद्यालय तथा विद्यार्थीलाई सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप चयन, सञ्चालन र मूल्याङ्कनमा आवश्यक सहयोग, निरन्तर पेसागत छलफल, सहकार्य र अनुभव आदान प्रदान गर्दै शैक्षिक परिवर्तनका लागि सहयोगमा प्राथमिकता दिनुपर्ने छ।

(ख) सिकाइ सहजीकरण विधि र प्रक्रिया छनोटका आधारहरु

स्थानयि पाठ्यक्रमको शिक्षण सिकाइ प्रक्रिया सञ्चालन गर्दा तपसिल बमोजिमका विधि र प्रक्रिया अपनाउनु पर्छः

१. सक्षमता तथा सिकाइ उपलब्धिहरू : पाठ्यक्रममा उल्ललखित सिकाइ उपलब्धि प्राप्त गर्न सक्ने शिक्षण विधि छनोट गर्नुपर्छ ।
२. विषयवस्तुको स्वरूप : विषयवस्तुको स्वरूपअनुसार शिक्षण सिकाइका रणनीति, विधि तथा प्रक्रिया छनोट गर्नुपर्दछ ।
३. बालमनोविज्ञान : सिकारुको इच्छा, रुचि, क्षमता तथा योग्यता, प्रवृत्ति, पूर्वज्ञान आदिलाई ध्यान दिई शिक्षण विधि छनोट गर्नुपर्दछ ।
४. स्रोत साधनहरूको उपलब्धता : शिक्षण विधि तथा रणनीति आर्थिक, मानवीय, भौतिक आदि दृष्टिले उपयुक्त र स्थानीय स्रोत साधनको अधिकतम प्रयोग हुन सक्ने हुनुपर्छ ।
५. शिक्षकको योग्यता, क्षमता र रुचि : शिक्षकको आफ्नो योग्यता, क्षमता, पूर्वज्ञान, आत्मविश्वास, तालिम, शिक्षणप्रतिको लगावजस्ता पक्षले पनि शिक्षण विधि तथा रणनीतिको छनोटमा प्रभाव पार्ने भएकाले उक्त पक्षलाहरुलाई ध्यान दिनु पर्छ।
६. स्थानीय विषयको शिक्षण गर्दा विषयको गहनताका साथै विषयवस्तुको प्रकृति, विद्यार्थीको पूर्वज्ञान, क्षमता, रुचि, स्वभाव, स्तर तथा उमेर एवम् उपलब्ध भौतिक सुविधा र शिक्षण सामग्रीका आधारमा शिक्षण विधिको छनोट गर्नु आवश्यक हुन्छ ।
७. स्थानीय पाठ्यक्रममा समावेश गरिएका विषयवस्तु शिक्षण गर्नका स्थानीय स्रोतसाधान र स्थानीय व्यक्तिहरुलाई विज्ञको रुपमा अधिकतम प्रयोग गर्नु पर्दछ ।

(ग) शिक्षण सिकाइ सहजीकरण विधिहरु

स्थानीय पाठ्यक्रमको शिक्षण गर्दा शिक्षकले कक्षा १–३ को एकीकृत पाठ्यक्रमलेसमेत सिफारिस गरेका तपसिलमा उल्लेख भए बमोजिमका वा यस्तै प्रकारका विद्यार्थी केन्द्रित सिकाइ विधि तथा प्रि या छनोट गरी शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप सञ्चालन गर्नुपर्दछ ।

१. कथाकथन एवम् गीत : यस विधिमा विषयवस्तुलाई कथाको रूपमा प्रस्तुति तथा अवधारणालाई गीतका माध्यमबाट प्रस्तुत गर्न सकिन्छ ।

२. आगमन विधि : यसमा सूचनाहरूको सङ्कलन, अवलोकन, विश्लेषण, अनुमान, पुष्टि तथा निष्कर्षको प्रक्रिया प्रयोग गरिन्छ ।

३. भूमिका निर्वाह÷अभिनय : यसमा सन्दर्भ र भूमिकाको बारेमा छलफल तथा निर्धारण, भूमिका बहन, छलफल र निष्कर्ष निकाल्ने कार्य गरिन्छ ।

४. निर्माणात्मक कक्षा : यस विधिमा मष्तिस्क मन्थन, पाठसम्बन्धी पूर्वज्ञानको पहिचान, अन्तरक्रियात्मक कार्य जस्तै : वैयक्तिक चिन्तन, समूह कार्य, परियोजना कार्य, प्रश्नोत्तर लगायत अपनाउनु पर्छ ।

५. सहयोगात्मक कक्षा : यस विधिमा सामान्यतया समूह विभाजन, समस्या र विषयवस्तु प्रस्तुति, समूहमा छलफल र निष्कर्ष वा समाधान निकालिन्छ ।

६. परियोजना कार्य : विद्यार्थीको उमेर र स्तरअनुसारका विभिन्न परियोजना कार्य दिई विद्यार्थीले आफैँले खोज्ने तथा गरेर सिक्ने अवस्था सिर्जना गर्न सकिन्छ ।

७. छलफल र प्रश्नोत्तर : यस विधिमा शिक्षक विद्यार्थी, विद्यार्थी शिक्षक, विद्यार्थी विद्यार्थी बिचमा प्रश्न र उत्तर गर्न सकिन्छ । प्रश्नहरूले स्मरणको प्रत्याह्वान भन्दा पनि विद्यार्थीलाई सोच्न, कारण खोज्न, सिर्जनात्मक तथा रचनात्मक सोचाइलाई प्रोत्साहन गर्न सक्नुपर्छ । त्यसै गरी प्रश्नोत्तर र छलफलमा कक्षामा सबैका अगाडि प्रश्न सोध्ने, एकछिन पर्खने, कुनै पनि विद्यार्थीलाई तोकेर उत्तर दिन लगाउने, उत्तर राम्रोसँग सुन्ने र अन्तमा छलफल र मूल्याङ्कन गर्ने प्रक्रिया प्रयोग गर्न सकिन्छ ।

८. अन्वेषण, अनुसन्धान तथा खोज : यस विधिमा समस्या वा प्रश्नको प्रस्तुति, गर्नुपर्ने र खोज कार्य र तरिकाको बारेमा छलफल गरी विद्यार्थीहरूले खोजबिन गरी निष्कर्ष प्रस्तुति र पृष्ठपोषण दिइन्छ ।

९. प्रविधियुक्त कक्षा : मोबाइल, कम्प्युटर, प्रोजेक्टर आदिको उपयोग गरी धारणाहरूको दृश्याङ्कन गर्न सकिन्छ ।

१०. सिर्जनात्मक कार्य : यस विधिमा चित्र निर्माण, रङ भर्ने, कागज काट्ने र पट्याउने, सम्बन्ध स्थापना जस्ता कार्यहरू गर्न लगाउन सकिन्छ ।

११. समस्या समाधान विधि : यस विधिमा समस्यालाई बुझ्ने, योजना निर्माण, योजना कार्यान्वयन, पछाडि फर्केर हेर्ने र परिणामलाई जाँच्ने प्रक्रियाद्वारा समस्या समाधान गरिन्छ ।

१२. खेल विधि : यसमा विषयवस्तुलाई खेलका माध्यमबाट प्रस्तुत गरी अभ्यास गराइन्छ ।

१३. प्रयोगात्मक विधि : यसमा विधिमा कक्षाकोठा भित्र र बाहिर प्रयोगात्मक कार्यका माध्यमबाट सिकाइ कार्य गराइन्छ ।

१४. भ्रमण विधि : यस विधिमा विद्यार्थीहरुलाई विभिन्न स्थानहरुको भ्रमण गराई त्यहाँका अनुभव र सिकेको कुरा छलफल तथा प्रत्यावर्तन गराइन्छ ।

१५. प्रदर्शन विधि : यस विधिमा विषयवस्तुसँग सम्बन्धित तस्बिर वा अन्य दृश्य सामग्री तथा श्रव्यदृश्य सामग्री प्रदर्शन गरिन्छ ।

१६. स्वाध्ययन तथा छलफल : यस विधिमा विभिन्न किसिमका सामग्रीका अध्ययनको माध्यमबाट सिकाइ गर्दा सामग्री छनोट, अध्ययन र धारणा वा विचार निर्माण गरिन्छ र यसलाई आवश्यकतानुसार विद्यार्थीबिच छलफल गराउन सकिन्छ ।

१७. अन्तरक्रिया : यसमा छलफलको योजना र तयारी, बृहत् समूहमा छलफल सञ्चालन वा समूह विभाजन, कार्यसूची बाँडफाँड तथा कार्य सञ्चालन, प्रस्तुतीकरण, तुलना, विश्लेषण तथा मूल्याङ्कन र निष्कर्ष निकालिन्छ ।

१८. उदाहरण र प्रयोग : पाठका विषयवस्तुबाट उदाहरण, प्रयोग र अभ्यासमा जोड दिनुपर्छ । यसलाई भाषा शिक्षणअन्तर्गत भाषिक सिप, शब्दभण्डार र अभिव्यक्तिको शिक्षणका लागि प्रयोग गर्नुपर्छ । भाषा सिकाइमा चित्र वा आकृति निर्माण, निर्देशित, व्यावहारिक लेखन वा स्वतन्त्र रचना, सस्वरवाचन तथा द्रुतपठन पनि यसअन्तर्गत उपयोग गर्न सकिन्छ ।

१९. श्रव्यवाच्यका आधारमा सिकाइ सहजीकरण : यसमा व्यक्ति, जोडी, सानो समूह र बृहत् समूहमा सुनाइ र छलफल, नमुना वाचन र अनुकरण, तुलना, विश्लेषण, मूल्याङ्कन र निष्कर्षको मौखिक प्रस्तुतीकरण क्रियाकलाप गर्नुपर्छ । यसलाई भाषा शिक्षणअन्तर्गत भाषिक सिप, शब्दभण्डार र अभिव्यक्तिको शिक्षणका लागि प्रयोग गर्न सकिन्छ ।

विद्यार्थी मूल्याङ्कन प्रक्रिया

(क) मूल्याङ्कन विधि र प्रक्रिया

कक्षा १–३ मा निश्चित समयावधिमा विद्यार्थीको सिकाइको लेखाजोखा गर्ने नभई निरन्तर, नियमित तथा कक्षा क्रियाकलापको रूपमा प्रयोग गर्नुपर्दछ । कक्षाकोठामा सिकाइ क्रियाकलापको योजना तथा सञ्चालन निर्धारित सिकाइ उपलब्धि तथा तिनको विस्तृतीकरणका आधारमा ती सिकाइ उपलब्धि प्राप्त गर्न सक्ने किसिमले गर्नुपर्दछ । विद्यार्थी मूल्याङ्कनमा गर्दा उक्त सिकाइ उपलब्धि विद्यार्थीले के कति हासिल गर्न सके भन्ने लेखाजोखा गर्न सकिने प्रि या र साधन प्रयोग गर्नुपर्छ । यस्तो मूल्याङ्कन सिकाइ क्रियाकलापकै अभिन्न अङ्गका रूपमा नियमित रूपमा सञ्चालन गरी विद्यार्थीको सिकाइ सुधारका लागि निरन्तर पृष्ठपोषण प्रदान गर्नुपर्दछ ।

कक्षा १–३ का प्रत्येक विद्यार्थीको कार्यसञ्चयिका (Portfolio) व्यवस्थित गरी राखिनुपर्छ । कार्यसञ्चयिका फायललाई विद्यार्थीको कक्षाकार्य, परियोजना कार्य, उपलब्धि परीक्षा, विद्यार्थीमा आएको व्यावहारिक परिवर्तनको अवलोकन, हाजिरी आदिका माध्यमले अद्यावधिक गर्नुपर्छ । विद्यालयमा पठनपाठन भएका विषयवस्तु र विद्यार्थीको उपलब्धिका बारेमा प्रत्येक महिना वा निश्चित विषयवस्तु वा विषयक्षेत्रको अध्ययन पूरा गरेपछि अभिभावकलाई जानकारी पठाउने व्यवस्था गरी कार्यसञ्चयिकामा त्यसको अभिलेख उल्लेख गर्नुपर्छ । कक्षा १–३ मा विद्यार्थीहरुलाई गृहकार्यलाई अनिवार्य नगरी कक्षा कार्यमै बढी जोड दिने भएता पनि आवश्यक भए केही गृहकार्य पनि दिन सकिने छ तर दैनिक र एकै दिनमा विभिन्न विषयक्षेत्रमा गृहकार्य दिनु भने उपयुक्त हुँदैन । विद्यार्थीको मूल्याङ्कनमा यथाशक्य वास्तविक कार्य समावेश गर्नु उपयुक्त हुन्छ । कक्षा १–३ मा स्थानीय विषयको विद्यार्थी मूल्याङ्कननको प्रक्रिया निम्नअनुसार गर्नु पर्नेछ :

१. मूल्याङ्कनलाई सिकाइ क्रियाकलापको अभिन्न अङ्गका रूपमा कक्षा क्रियाकलापसँगै एकीकृत गरी सिकाइ सुधारमा निरन्तर प्रयोग गर्नुपर्छ ।
२. सिकाइ उपलब्धि र तिनको विस्तृतीकरण तयार गरी सोहीअनुसार सम्भाव्य मूल्याङ्कन विधि, प्रक्रिया र साधनको तयारी गर्नुपर्छ ।
३. दैनिक कक्षा क्रियाकलापसँगै विद्यार्थीको सिकाइको लेखाजोखा गरी सिकाइमा पछि परेका विद्यार्थीलाई सुधारात्मक सिकाइ प्रक्रियाद्वारा निर्धारित न्यनतम सिकाइ सुनिश्चित गरी सबै विद्यार्थीलाई थप सिकाइका लागि अवसर प्रदान गर्नुपर्छ ।

४. विद्यार्थीको सिकाइ स्तरको मूल्याङ्कन गर्दा मूलतः विद्यार्थीले विभिन्न सिकाइ क्षेत्रमा अपेक्षित सिकाइ उपलब्धि हासिल गरे वा नगरेको यकिन गरी परीक्षण गर्नुपर्छ ।

५. विद्यार्थीको सिकाइको मूल्याङ्कनमा विषगत सिकाइ क्षेत्रमा अपेक्षित ज्ञान, बुझाइ, प्रयोग तथा आवश्यकतानुसार विश्लेषण, मूल्याङ्कन र सिर्जना लगायतका उच्च क्षमता परीक्षण गर्नका लगि उपयुक्त साधन तथा प्रक्रिया प्रयोग गर्नुपर्छ ।

६. मूल्याङ्कनपश्चात् कुनै विद्यार्थीले अपेक्षित नतिजा प्राप्त गर्न नसकेमा सुधारात्मक शिक्षण सिकाइको प्रक्रियाअनुरुप विद्यार्थीको सिकाइ सुधार गरी अपेक्षित सिकाइ सुनिश्चित गर्नुपर्छ । आवश्यकता अनुसार विद्यार्थीहरुका लागि उपचारात्मक शिक्षणको प्रबन्ध गर्नुपर्छ ।

७. मूल्याङ्कनको नतिजालाई विषयक्षेत्र तथा सिकाइ उपलब्धिअनुसार अभिलेखीकरण गर्नुपर्छ ।

८. मूल्याङ्कन नतिजाको अभिलेखलाई विद्यार्थीको सिकाइ अवस्था पहिचान गर्ने, भावि सिकाइको योजना निर्माण गर्ने र सिकाइ उपलब्धिको प्रगतिको अभिलेखका रूपमा विद्यालय, शिक्षक, विद्यार्थी तथा अभिभावकले आवश्यकतानुसार प्रयोग गर्नुपर्छ ।

९. विद्यार्थीलाई स्वमूल्याङ्कन तथा प्रतिविम्बन गर्ने र सिकाइ सुधारको आवश्यकता र उपाय पहिचान गर्न शिक्षक तथा अभिभावकले प्रेरित गर्नुपर्छ ।

(ख) मूल्याङ्कनका तरिका र साधन

विद्यार्थी मूल्याङ्कनका लागि प्रयोग गर्न सकिने कार्य तथा साधनहरूबाट प्राप्त सूचनाहरूलाई निश्चित स्वरूपमा अभिलेखीकरण गरिनुपर्दछ । कक्षा कार्य, व्यवहार परिवर्तन, सिर्जनात्मक कार्य, कक्षा सहभागिता तथा विद्यार्थीका कार्यको प्रदर्शनको परीक्षणको अभिलेखीकरण शिक्षकको अवलोकनको माध्यमबाट गर्न सकिने भएकाले यसका लागि उपयुक्त अवलोकन फाराम तयार गर्नुपर्दछ । यसका लागि विभिन्न प्रकारका रुजु सूची तयार गरी विद्यार्थी परीक्षण तथा मूल्याङ्कन गरिन्छ । विद्यार्थीका कार्य तथा उपलब्धिसहीत उनीहरूका विभिन्न विवरण व्यवस्थित तरिकाले राख्ने गरी कार्यसञ्चयिका (portfolio) तयार गरी विद्यार्थीको प्रगति के कति मात्रामा र के कसरी भइरहेको छ, के कस्ता सिकाइ कमीकमजोरी रहेका छन् र ती कमीकमजोरीहरू हटाई सिकाइमा सुधार के कसरी गर्ने भन्ने कार्यका लागि यसबाट सहयोग पुग्दछ।विद्यार्थी मूल्याङ्कन गर्नका लागि कक्षा सहभागिता, लिखित वा मौखिक कार्य, छोटा परीक्षा , अवलोकन, विद्यार्थीका कार्यको प्रदर्शन, अभिभावकको प्रतिक्रिया, परियोजना कार्य, घटनावृत्त अभिलेख, स्व र सहपाठी मूल्याङ्कन लगायतका साधनहरुको प्रयोग गर्नु पर्दछ । यसको थप विस्तृतीकरण विषयक्षेत्रगत रूपमा अनुसूची -१ समावेश गरिएको छ । शिक्षकले आवश्यकतानुसारका तरिका तथा साधन छनोट

गरी विद्यार्थीको मूल्याङ्कन गर्नुपर्ने हुन्छ । विद्यार्थी मूल्याङ्कनका सम्भाव्य साधनहरु तालिका ४ मा दिएको छ।

तालिका ४ : विद्यार्थी मूल्याङ्कनका सम्भाव्य तरिका र साधन

क्र. सं.	मूल्याङ्कनका तरिका	मूल्याङ्कनका साधन
१	कक्षामा सहभागिता	अवलोकन, रुजू सूची, रुब्रिक्स र श्रेणी मापन, मौखिक प्रश्न, फाराम, घटना वर्णन
२	मौखिक कार्य	प्रश्न, चित्र, पठन सामग्री, सन्दर्भ, घटना, श्रव्य तथा दृष्य सामग्री
३	लिखीत कार्य	प्रश्न, छोटो परीक्षा, घटना, सन्दर्भ, पठन सामग्री, श्रव्य तथा दृष्य सामग्री
४	परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्य	रुजू सूची, रुब्रिक्स र श्रेणी मापन, मौखिक प्रश्न
५	कार्य सम्पादन तथा प्रदर्शन	अवलोकन, रुजू सूची, रुब्रिक्स वा श्रेणी मापन, मौखिक प्रश्न
६	सहपाठी मूल्याङ्कन	अवलोकन, रुजू सूची, श्रेणी मापन, फाराम
७	स्वमूल्याङ्कन	रुजू सूची, श्रेणी मापन, फाराम
८	अभिभावक प्रतिक्रिया	रुजू सूची, श्रेणी मापन, फाराम
९	कुराकानी तथा छलफल	अवलोकन, रुजू सूची, श्रेणी मापन, फाराम

(ग) विद्यार्थी उपलव्धि स्तर र व्याख्या

पाठ्यक्रमले निर्धारण गरेका सिकाइ उपलब्धिहरु मापन गर्नका लागि तपसिल बमोजिमका दुई ओटा आधार मध्ये विद्यालयले कुनै एक आधारमामा विद्यार्थीहरुको सिकाइ उपलब्धि मापन गरि अभिलेखीकरण गर्न सिकनेछः

(अ) पाठ्यक्रमले निर्धारण गरेका प्रत्येक सिकाइ उपलब्धिको मापन गर्नका लागि प्रत्येक सिकाइ उपलब्धिका लागि ४ वटा उपलब्धि सूचक निर्धारण गरिएको छ । हरेक सिकाइ उपलब्धि सूचक विद्यार्थीले हासिल एक (१) अङ्क दिने र हासिल गर्न नसकेमा शुन्य (०) अङ्क दिएर उपलब्धि प्रतिशत निकालेर सोका आधारमा अक्षराङ्कन पद्धतिमा विरद्यार्थीहरुको सिकाइ स्तर निर्धारण गर्नु पर्नेछ । उपलब्धिमा शुन्य (०) अङ्क हासिल गर्ने विद्यार्थीहरुलाई थप सिकाइ सहायतापछिपुनः मूल्याङ्कन गरी सिकाइ उपलब्धिहरुको अभिलेखीकरण गर्नु पर्दछ ।

(आ) हरेक सिकाइ उपलब्धिलाई ४ भागमा विभाजन गरेर तलको ढाँचामा समेत विद्यार्थी मूल्याङ्कन गर्न सकिनेछः

तालिका ५ : विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धि स्तर र त्यसको व्याख्या

उपलब्धि स्तर	मापन	उपलव्धि स्तरको व्याख्या
कमजोर (Below basic)	१	मुख्य सिकाइ उपलब्धि हासिल गर्न नसकेको, सबैजसो सिकाइ उपलब्धिका लागि सुधारात्मक सिकाइ आवश्यक भएको ।
सामान्य (Basic)	२	मुख्य सिकाइ उपलब्धि आंशिक रूपमा हासिल गरेको तर सुधारात्मक सिकाइ आवश्यक भएको ।
राम्रो (Proficient)	३	मुख्य सिकाइ उपलब्धि धेरै जसो हासिल गरेको र सुधारात्मक सिकाइ आवश्यक भएको ।
उच्च (Advanced)	४	मुख्य सिकाइ उपलब्धि हासिल गरेको साथै माथिल्लो स्तरको उपलब्धि हासिल गरेको ।

पहिलो चरणमा दैनिक कक्षा क्रियाकलापका रूपमा विद्यार्थीको सिकाइको मूल्याङ्कन गरी विद्यार्थीको सिकाइ सुधार गर्नुपर्दछ । मूल्याङ्कनको दोस्रो चरणमा कुनै सिकाइ उपलब्धि हासिल भयो वा भएन भनी उल्लिखित तरिका तथा साधनमध्ये उपयुक्त साधनहरू प्रयोग गरी विद्यार्थीको मूल्याङ्कन गरी सिकाइस्तर अभिलेखीकरण गर्नुपर्दछ । यसरी अभिलेखित सिकाइस्तर १ वा २ मात्र भएमा सुधारात्मक सिकाइको योजना निर्माण गरी कम्तीमा उपलव्धि स्तर ३ पुऱ्याउने प्रयास गर्नुपर्दछ । उपलव्धि स्तर ३ प्राप्त गरेको विद्यार्थीलाई समेत ४ पर्यायाउन सहयोग गर्नुपर्छ । यदि पटक पटकको प्रयासबाट पनि कुनै विद्यार्थीको उपलब्धि स्तरमा सुधार हुन नसकेमा यसको कारण खोजी गरी उपचारात्मक सिकाइको योजना बनाउनु पर्दछ भने अन्यलाई अग्रिम सिकाइमा सरिक गराउनु पर्दछ । सुधारात्मक सिकाइ पछि पुनः विद्यार्थीको मूल्याङ्कन गरी उपलब्धि स्तर निर्धारण गरेर पुनःअभिलेखीकरण गर्नुपर्छ । निश्चित सिकाइक्षेत्रका सिकाइ उपलब्धिहरूको सिकाइ परीक्षणपश्चात् सो सिकाइक्षेत्रको औसत

सिकाइ उपलब्धिसमेत गणना गरी विद्यार्थी र अभिभावकसँग छलफल गरी विद्यार्थीका सबलता र सुधारका क्षेत्र र उपाय पहिचान गर्नुपर्छ ।

(घ) मूल्यङ्कनका साधनको प्रयोग र अभिलेखीकरण गर्ने तरिका

विद्यार्थीहरुले हासिल गरेको सिकाइ उपलब्धिहरुलाई विषय क्षेत्रगत रुपमा तलको सुत्र प्रयोग गरी उपलब्धि प्रतिशत निकाल्नु पर्दछः

$$\text{क्षेत्रगत उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धि स्तरको अङ्कको} \times १००}{४ \times \text{मूल्याङ्कन गरिएका सिकाइ उपलब्धिहरुको सङ्ख्या}}$$

तालिका ६ : उपलब्धि प्रतिशतलाई अक्षराङ्कन पद्धतिमा मिलान गर्ने ढाँचा

उत्तिर्ण प्रतिशत	ग्रेड पोइन्ट	उपलब्धि स्तर	उपलब्धि स्तरको व्याख्या
90 वा सो भन्दा माथि	४.०	A +	सर्बोत्तम (Outstanding)
८० – ९० भन्दा तल	३.६	A	अत्युत्तम (Excellent)
७० – ८० भन्दा तल	३.२	B +	उत्कृष्ट (Very good)
६० – ७० भन्दा तल	२.८	B	उत्तम (Good)
५०– ६० भन्दा तल	२.४	C +	सन्तोषजनक (Satisfactory)
४० – ५० भन्दा तल	२.०	C	ग्राह्य (Acceptable)
३५ – ४० भन्दा तल	१.६	D	आधारभूत (Basic)
३५ भन्दा तल	–	N G	अवर्गीकृत (Non graded)

स्थानीय विषयको विद्यार्थी सिकाइ उपलब्धि अभिलेख अनुसूची –१ बमोजिम हुनेछ । विद्यार्थी सिकाइ उपलब्धिको अभिलेखीकरण थप जानकारीका लागि लेटर ग्रेडिङ पद्धतिको कार्यान्वयनका लागि सहयोग पुस्तिका, २०७९ मा भएको व्यवस्था अनुसार गर्नु पर्नेछ । विद्यार्थीको समग्र विषयको प्रगतिको प्रतिवेदनको ढाँचा अनुसूची –२ मा दिइएको छ ।

शिक्षण सिकाइका लागि माध्यम भाषाको छनोट

आधारभूत तह (कक्षा १–३) को यो स्थानीय विषयको यो पाठ्यक्रमको कार्यान्वयन गर्ने सिलसिलामा पाठ्यक्रम र उक्त पाठ्यक्रमको आधारमा निर्माण गरिएका पाठ्यसामग्री र पठनपाठनका लागि माध्यम भाषाको प्रयोग गर्दा पठन पाठनको माध्यम भाषा मातृभाषा वा नेपाली भाषा हुनेछ तर बहुमातृभाषी विद्यार्थीहरू समावेश भएका कक्षामा पाठ्यसामग्रीको शिक्षण गर्दा बहुभाषी शिक्षक उपलब्ध भएसम्म कक्षाकोठाको शिक्षण सिकाइमा बहुभाषा प्रयोग गर्नु उपयुक्त हुनेछ ।

पाठ्यक्रम कार्यान्वयन , मूल्याङ्कन र परिमार्जन

पाठ्यक्रम एक गतिशील दस्तावेज हो । कुनै पनि पाठ्यक्रमको कार्यान्यन गरेपछि सरोकारवालाहरु प्राप्त हुने पृष्ठपोषणका आधारमा सुधार तथा परिमार्जन गर्ने कार्य निरन्तर हुने गर्दछ। एकातिर समाजको मूल्यमान्यता, परिवेश, विषयक्षेत्रको प्राथमिकता समयको अन्तरालमा परिवर्तन हुदै जान्छ ।विश्व पिरवेश सूचना तथा प्रविधिमा भएको विकास र कक्षा शिक्षणमा त्यसको प्रभावले गर्दा पाठ्यक्रमलाई समय सापेक्ष बनाउन बाञ्चनिय हुने भएकाले पाठ्यक्रमलाई मूल्याङ्कन, परिमार्जन र सुधार निरन्तर रुपमा गर्नु पर्दछ ।यो शैक्षिक सत्र २०७९ देखि हेलम्बु गाउँपालिका अन्तर्गतका सामुदायिक तथा संस्थागत विद्यालयहरुमा लागु गरिनेछ ।पाठ्यक्रम कार्यान्वयनको क्रममा शिक्षक , विद्यार्थी , अभिभावक , विज्ञ, जनप्रतिनिधि लगायत सरोकारवालाहरुबाट प्राप्त सुझाबका आधारमा परिमार्जन गरिनेछ ।यस पाठ्यक्रममा समय सापेक्ष सामान्य परिवर्तन हरेक शैक्षिक सत्रमा, पाँच वर्षमा पाठ्यक्रमको पुनरावलोकन र दश वर्षमा आवश्यकता अनुसार पाठ्यक्रम पूर्ण रुपमा परिवर्तन गरी नयाँ पाठ्यक्रम विकास गर्न सकिनेछ ।

अनुसूची - १

विद्यार्थी सिकाइ उपलब्धि अभिलेख फारम

मापन गर्ने तरिका : प्रत्येक सिकाइ उपलब्धिका लागि दिइएका उपलब्धि सूचक विद्यार्थीले हासिल गरेमा सम्बन्धित कोठामा विद्यार्थीहरुले हासिल गरेको सिकाइ उपलब्धिका आधारमा न्यूनतम १ अङ्क र अधिकतम् ४ अङ्क दिनुहोस् । विद्यार्थीहरुले १ वा २ सिकाइ उपलब्धि स्तर मात्र हासिल गर्न सके भने उनीहरुलाई थप सिकाइसहायतापछिपुन मूल्याङ्कन गर्नुहोस् ।

अथवा

प्रत्येक सिकाइ उपलब्धिका लागि दिइएका उपलब्धि सूचक विद्यार्थीले हासिल गरेमा सम्बन्धित कोठामा ठिक एक (१) अङ्क र हासिल गर्न नसकेमा शुन्य (०) अङ्क लेख्नुहोस् । प्रत्येक चार सूचकमध्ये हासिल भएका सूचकको अङ्क गनेर अङ्कन महलमा लेख्नुहोस् । तपाईंले प्रयोग गर्नुभएको साधनमा चिह्न लगाउनुहोस् वा अन्य साधन प्रयोग गर्नुभएको भए सोही महलमा लेख्नुहोस् ।

सिकाइ उपलब्धि मूल्याङ्कन गर्दा प्रयोग गरिएका साधनहरु कैफियतको महलमा उल्लेख गर्नुहोस् । विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धि मूल्याङ्कन गर्नका लागि अवलोकन, मौखिक प्रश्नोत्तर, लिखित कार्य (कक्षा कार्य, गृहकार्य, छोटा कक्षा परीक्षा), परियोजना कार्य जस्ता साधनहरु प्रयोग गर्न सकिन्छ ।

कक्षा : १ विषय : साँस्कृतिक तथा पर्यटकीय नगरी हेलम्बु विषय क्षेत्र : हेलम्बु परिचय विद्यार्थीको नाम : परिचय पत्र नम्बर:

मुख्य सिकाइ उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धि विस्तृतिकरण/ सूचक	नियमित पढाइपछि मूल्याङ्कन			थप सिकाइ सहायतापछिमूल्याङ्कन			मूल्याङ्कनका लागि प्रयोग गरिएका साधनहरु
		सिकेको/ नसिकेको	मिति	अङ्कन	सिकेको/ नसिकेको	मिति	अङ्कन	
१.आफू बसेको	1.आफू बस्ने टोलको नाम							मौखिक प्रश्नोत्तर

टोलको परिचय दिन र विशेषता बताउन ।	भन्न							
	2.आफ्नो टोल मुल बाटोबाट कतापट्टी (दायाँ, बायाँ, तल, माथी) छ भन्न ।							मौखिक प्रश्न
	3. आफ्नो टोलमा कतिवटा घरहरु छन् बताउन ।							मौखिक प्रश्न
	4. आफ्नो टोलको भौगोलिक झुकाव (सम्म वा भिरालो) कस्तो छ बताउन ।							अवलोकन
2.आफू बसेको टोल र वडाको सिमानाको जानकारी गराउन	1.आफ्नो वडाको नाम र नम्वर भन्न ।							प्रश्नोत्तर
	2. आफ्नो वडाका प्रमुख टोलहरुको नाम सुनाउन ।							प्रश्नोत्तर
	3.वडाको सिमाना औँलाले देखाउन ।							अवलोकन
	4.वडा नजिकैको खोल्सा वा डाँडाको नाम भन्न ।							प्रश्नोत्तर

3. आफ्नो विद्यालयको परिचय दिन।	1.आफ्नो विद्यालयको नाम र ठेगाना भन्न ।							मौखिक तथा लिखित अभिव्क्ति
	2.आफ्नो विद्यालयको सङ्क्षिप्त परिचय दिन ।							रुजू सूची
	3.आफ्नो विद्यालय रहेको टोलको नाम भन्न ।							अभिव्यक्ति
	4. आफ्नो विद्यालयको नक्सामा रङ्ग भर्न ।							अवलोकन
शिक्षकको सही:		उपलव्धि स्तरको अङ्कको जोड :						
अभिभावको सही:		क्षेत्रगत सिकाइ उपलब्धि प्रतिशत :						

कक्षा : १ विषय : साँस्कृतिक तथा पर्यटकीय नगरी हेलम्बु विषय क्षेत्र : प्राकृतिक स्रोत र सम्पदा

विद्यार्थीको नाम : परिचय पत्र नम्बर:

मुख्य सिकाइ उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धि विस्तृतीकरण/ सूचक	नियमित पढाइपछि मूल्याङ्कन			थप सिकाइ सहायतापछिमूल्याङ्कन			मूल्याङ्कनका लागि प्रयोग गरिएका साधनहरु
		सिकेको/	मिति	अङ्कन	सिकेको/	मिति	अङ्कन	

		नसिकेको			नसिकेको			
४.प्राकृतिक स्रोतको परिचय दिन ।	1. प्रकृतिमा सहजै उपलव्ध हुने वस्तुहरु भन्न ।							प्रश्नोत्तर
	2.माटोको उपयोगिता चर्चा गर्न ।							रेटिङ स्केल
	3. जीवनका लागि पानीको उपयोगिता बताउन ।							मौखिक प्रश्न
	4. वन जङ्गलले मानव जीवनलाई दिने वरदान भन्न।							मौखिक प्रश्न
५.स्थानीय प्राकृतिक स्रोतहरुको पहिचान गर्न ।	1. प्रकृतिबाट निःशुल्क उपहार पाइएका वस्तुहरु के के हुन भन्न ।							मौखिक प्रश्नोत्तर
	2. स्थानीय प्राकृतिक स्रोतको सूची बनाउन ।							मौखिक प्रतिक्रिया
	3. प्रमुख ताल र पोखरीको नाम भन्न ।							अवलोकन

	4. हेलम्बुका प्रमुख नदीनालाको नाम भन्न ।							लिखित र मौखिक प्रतिकृया
६. स्थानीय प्राकृतिक स्रोतको महत्त्व बताउन।	1. प्राकृतिक संरक्षणका लागि जलस्रोतको महत्त्व बताउन ।							मौखिक तथा लिखित अभिव्क्ति
	2. माटो संरक्षण गर्नु पर्ने कारण भन्न।							रुजू सूची
	3.वन संरक्षण गर्नुको कारण भन्न ।							प्रतिक्रिया
	4. पानी, जमिन र वन संरक्षण देखिने चित्रमा रङ लगाउन ।							अवलोकन
७.स्थानीय प्राकृतिक स्रोतहरुको सूची बनाउन।	1. प्राकृतिक स्रोत केलाई भन्दछन् बताउन ।							प्रश्नोत्तर
	2. वरपरको प्रकृतिमा पाइने स्रोतहरु के के हुन भन्न							प्रश्नोत्तर
	3. कक्षा बाहिर गएर							अवलोकन

	प्राकृतिक स्रोत देखाउन							
	4. प्राकृतिक स्रोतको चित्र बनाउन । (माटो, पानी, वन र हिमाल)							अवलोकन
८. हेलम्बुका प्रमुख ताल र पोखरीको नाम बताउन र बयान गर्न ।	1. वडाको ठूलो ताल वा पोखरीको नाम भन्न ।							प्रश्नोत्तर
	2. पालिकाको ठूलो ताल वा पोखरीको नाम लेख्न ।							अवलोकन गरेर
	3. ताल वा पोखरीको उपयोगिता भन्न ।							भन्न लगाएर
	4. ताल वा पोखरीको चित्र बनाउन ।							अवलोकन

शिक्षकको सही :	उपलब्धि स्तरको अङ्कको जोड :		
अभिभावकको सही :	क्षेत्रगत सिकाइ उपलब्धि प्रतिशत :		

कक्षा : १ विषय : साँस्कृतिक तथा पर्यटकीय नगरी हेलम्बु विषय क्षेत्र : धार्मिक, ऐतिहासिक र पर्यटकीयस्थल

विद्यार्थीको नाम : परिचय पत्र नम्बर:

मुख्य सिकाइ उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धि विस्तृतिकरण/ सूचक	नियमित पढाइपछि मूल्याङ्कन			थप सिकाइ सहायतापछि मूल्याङ्कन			मूल्याङ्कनका लागि प्रयोग गरिएका साधनहरु
		सिकेको/ नसिकेको	मिति	अङ्कन	सिकेको/ नसिकेको	मिति	अङ्कन	
९. आफ्नो वरपरका ऐतिहासिक, धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थलहरुको बारेमा बताउन ।	1.आफ्नो वरपरका ऐतिहासिक स्थलको नाम र सो स्थानसँग जोडिएको छोटो ऐतिहासिक कथा भन्न ।							प्रश्नोत्तर
	2.आफ्नो वरपरका धर्मिक स्थलको नाम भन्न र मेला लाग्ने समय बताउन ।							रेटिङ स्केल
	3.आफ्नो वरपरका पर्यटकीयस्थलको नाम भन्न							मौखिक प्रश्न

	4. कस्तो स्थललाई ऐतिहासिक स्थल भनिएको खुलाउन ।							मौखिक प्रश्न
1०.धार्मिक स्थलहरुको परिचय दिन ।	1. स्थानीय धार्मिक स्थलहरुको नाम र ठेगाना भन्न ।							परियोजना कार्य
	2. स्थानीय धार्मिकस्थलहरु कुन धर्मसँग सम्बन्धित छन् बताउन।							मौखिक प्रतिक्रिया
	3. चित्रमा मन्दिर, गुम्बा, माने छुट्याउन ।							अवलोकन
	4. मन्दिर र गुम्बाका चित्रमा रङ भर्न ।							अवलोकन
1१. पर्यटकीय स्थलहरुको परिचय दिन ।	1.स्थानीय पर्यटकीय स्थलहरुको नाम र ठेगाना भन्न ।							मौखिक तथा लिखित अभिव्क्ति
	2.नयाँ रपरम्परागतपर्यटकीय स्थलहरुको अलग अलग							रुजू सूची

	सूची बनाउन ।							
	3. हेलम्बु क्षेत्रका प्रमुख पर्यटकीय गाउँको नाम भन्न।							प्रतिक्रिया
	4. ग्रेट ट्रेलको चित्रमा रङ भर्न।							अवलोकन
शिक्षकको सही :		उपलब्धि स्तरको अङ्कको जोड :						
अभिभावकको सही :		क्षेत्रगत सिकाइ उपलब्धि प्रतिशत :						

कक्षा : १ विषय : साँस्कृतिक तथा पर्यटकीय नगरी हेलम्बु विषय क्षेत्र : रीतिरिवाज र चाडपर्व विद्यार्थीको नाम : परिचय पत्र नम्बर:

मुख्य सिकाइ उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धि बिस्तृतीकरण/ सूचक	नियमित पढाइपछि मूल्याङ्कन			थप सिकाइ सहायतापछिमूल्याङ्कन			मूल्याङ्कनका लागि प्रयोग गरिएका साधनहरु
		सिकेको/ नसिकेको	मिति	अङ्कन	सिकेको/ नसिकेको	मिति	अङ्कन	
१२.जन्म र न्वारानको परिचय दिन ।	1. शिशुको जन्मको बारेमा आफूले सुनेको कथा बताउन।							प्रश्नोत्तर
	2.न्वारानको दिन गरिने मुख्य काम भन्न ।							रेटिङ स्केल
	3.नवजात शिशुको चित्रमा रङ भर्न ।							अवलोकन
	4. आफ्नो संस्कार अनुसार न्वारानमा नाम							मौखिक प्रश्न

	कसले राखिदिन्छन् भन्न ।							
1३.आफ्नो परिवारमा वर्षमा मनाइने चाडपर्वको वर्णन गर्न ।	1. आफ्नो परिवारमा वर्षमा मनाइने चाडपर्वको नाम भन्न ।							मौखिक प्रतिक्रिया
	2. आफ्नो परिवारमा धेरै दिन मनाइने चाडपर्वको नाम भनी मनाउने तरीका बताउन ।							परियोजना कार्य
	3. चाड पर्वमा तिमी के के गर्छौ भन्न ।							मौखिक प्रश्नोत्तर
	4. चित्र हेरी चाडपर्व छुट्याउन ।							लिखित र मौखिक प्रतिकृया
1४. जनै पूर्णिमाको परिचय दिन ।	1.जनै पूर्णिमा कहिले र कसले मनाउँछन् भन्न ।							मौखिक तथा लिखित अभिव्क्ति
	2.जनै पूर्णिमामा कहाँ कहाँ जात्रा लाग्छ बताउन ।							रुजू सूची

	3. आफ्नो घरपरिवारमा जनै पूर्णिमा मनाएको अनुभव कक्षामा सुनाउन ।							प्रतिक्रिया
	4. जनैपूर्णिमाको दिन लागेको जात्राको चित्र हेरी कसले के काम गरे भन्न ।							अवलोकन
शिक्षकको सही :		उपलव्धि स्तरको अङ्कको जोड :						
अभिभावकको सही :		क्षेत्रगत सिकाइ उपलब्धि प्रतिशत :						

कक्षा : १ विषय : साँस्कृतिक तथा पर्यटकीय नगरी हेलम्बु विषय क्षेत्र : पेसा व्यवसाय र उद्यमशीलता विद्यार्थीको नाम : परिचय पत्र नम्बर:

मुख्य सिकाइ उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धि विस्तृतीकरण/ सूचक	नियमित पढाइपछि मूल्याङ्कन			थप सिकाइ सहायतापछिमूल्याङ्कन			मूल्याङ्कनका लागि प्रयोग गरिएका साधनहरु
		सिकेको/ नसिकेको	मिति	अङ्कन	सिकेको/ नसिकेको	मिति	अङ्कन	
1५.स्थानीय बालीनालीको नाम	1. स्थानीयस्तरमा लगाइने बालीनालीको नाम भन्न।							प्रश्नोत्तर

भन्न	2. स्थानीय तरकारीका नाम भन्न।								रेटिङ स्केल
	3. स्थानीय फलफूलका नाम बताउन।								मौखिक प्रश्न
	4. स्थानीय बालीनालीका प्रयोग बताउन।								मौखिक प्रश्न
1६.घरपालुवा जनावरहरुको परिचय दिन ।	1. घरमा पालिएका पशुहरुको नाम भन्न ।								मौखिक प्रतिक्रिया
	2. घरमा पालिएका पन्छीहरुको नाम भन्न ।								परियोजना कार्य
	3. दुध दिने जनावरको नाम भन्न ।								मौखिक प्रतिक्रिया
	4. अण्डा र मासुका लागि पालिने पन्छीको नाम भन्न ।								लिखित र मौखिक प्रतिकृया
1७. आफ्ना अभिभावक र छिमेकीले गर्ने पेसाको	1.बुबा आमाले गर्ने पेसा बताउन ।								मौखिक तथा लिखित अभिव्क्ति

चिनारी दिन ।	2.आफ्ना छिमेकीले गर्ने पेसाको नाम बताउन ।							रुजू सूची
	3. घर वरपर गर्न सकिने कामको नाम भन्न ।							प्रतिक्रिया
	4. घरबाहिर गएर मात्र गर्न सकिने कामको नाम लेख्न ।							अवलोकन
शिक्षकको सही :		उपलब्धि स्तरको अङ्कको जोड :						
अभिभावकको सही :		क्षेत्रगत सिकाइ उपलब्धि प्रतिशत :						

कक्षा : १ विषय : साँस्कृतिक तथा पर्यटकीय नगरी हेलम्बु विषय क्षेत्र : प्रकोप र वातावरण विद्यार्थीको नाम : परिचय पत्र नम्बर:

मुख्य सिकाइ उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धि विस्तृतीकरण/ सूचक	नियमित पढाइपछि मूल्याङ्कन			थप सिकाइ सहायता पछि मूल्याङ्कन			मूल्याङ्कनका लागि प्रयोग गरिएका साधनहरु
		सिकेको/ नसिकेको	मिति	अङ्कन	सिकेको/ नसिकेको	मिति	अङ्कन	

१८.हावापानीको परिचय दिन र आफू बसेको वातावरणको बारेमा भन्न।	1.आफू बसेको ठाउँको हावापानीको चिनारी दिन ।								प्रश्नोत्तर
	2. आफू बसेको ठाउँको हावापानी मन पर्नाको वा मन नपर्नाको कारण भन्न ।								रेटिङ स्केल
	3. आफू बसेको वातावरण सफा हुनुका कारण भन्न।								मौखिक प्रश्न
	4. चित्रमा देखिएको वातावरणमा रङ भर्न।								अवलोकन
१९.बालबगैंचाको परिचय दिन र महत्व बताउन ।	1. आफ्नो घरको बगैंचामा के के फूलहरु छन् भन्न ।								मौखिक प्रतिक्रिया
	2. घरमा वगैंचाको हेरचाह कस्ले गर्नुहुन्नछ भन्न ।								परियोजना कार्य
	3. विद्यालयको वगैंचाको संरक्षण गर्न ।								अवलोकन
	4. वगैंचाको चित्रमा रङ भर्न								अवलोकन

2०. आफ्नो वरपर अक्सर भइरहने प्रकोपको चिनारी दिन।	1.आफूले देखेका प्रकोपको नाम भन्न ।							मौखिक तथा लिखित अभिव्क्ति
	2. प्रकोपबाट बच्न के गर्नु पर्छ समूह छलफल चलाउन							रुजू सूची
	3. चित्र हेरेर वाढी, पहिरो, आगलागी र भूकम्पको असर छुट्याउन ।							प्रतिक्रिया
	4. वाढी,पहिरो आगलागी र भूकम्प देखिने चित्रमा रङ भर्न ।							अवलोकन
शिक्षकको सही :		उपलब्धि स्तरको अङ्कको जोड :						
अभिभावकको सही:		क्षेत्रगत सिकाइ उपलब्धि प्रतिशत :						

कक्षा : १ विषय : साँस्कृतिक तथा पर्यटकीय नगरी हेलम्बु विषय क्षेत्र : स्थानीय प्रविधि र सिर्जना विद्यार्थीको नाम : परिचय पत्र नम्बर:

मुख्य सिकाइ उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धि विस्तृतीकरण/ सूचक	नियमित पढाइपछि मूल्याङ्कन			थप सिकाइ सहायतापछिमूल्याङ्कन			मूल्याङ्कनका लागि प्रयोग गरिएका साधनहरु
		सिकेको/ नसिकेको	मिति	अङ्कन	सिकेको/ नसिकेको	मिति	अङ्कन	
2१. आफ्नो घरमा दैनिक जीवनमा प्रयोग भइरहेका प्रविधिको परिचय दिन।	1. साधारण घरेलु प्रविधिको उदाहरण दिन।							प्रश्नोतर
	2. भान्छामा प्रयोग भएका प्रविधिको नाम बताउन ।							रेटिङ स्केल
	3. दही मथ्दा प्रयोग भएका प्रविधिको नाम सङ्कलन गर्न							मौखिक प्रश्न
	4. घर वनाउँदा प्रयोग भएको प्रविधिको परिचय दिन।							मौखिक प्रश्न

२२.घर वाहिर प्रयोग भएका परम्परागत प्रविधिका बारेमा भन्न ।	1. खेतवारीमा प्रयोग भएका प्रविधिका नाम भन्न। ।							मौखिक प्रतिक्रिया
	2.नाम्लो, दाम्लो र डोरी बनाउने प्रविधिको चिनारी गराउन ।							परियोजना कार्य
	3. गुन्द्री बनाउँदा प्रयोग हुने प्रविधिको सूची बनाउन ।							अवलोकन
	4. बाँसबाट बन्ने साधन बनाउँदा प्रयोग हुने प्रविधिको नाम लेख्न ।							लिखित र मौखिक प्रतिकृया
शिक्षकको सही : अभिभावको सही :		उपलव्धि स्तरको अङ्कको जोड :						
		क्षेत्रगत सिकाइ उपलब्धि प्रतिशत :						

कक्षा : १ विषय : साँस्कृतिक तथा पर्यटकीय नगरी हेलम्बु विषय क्षेत्र : सरसफाई र असल संस्कार विद्यार्थीको नाम : परिचय पत्र नम्बर:

मुख्य सिकाइ	सिकाइ उपलब्धि	नियमित पढाइपछि	थप सिकाइ	मूल्याङ्कनका

उपलब्धि	विस्तृतीकरण/ सूचक	मूल्याङ्कन			सहायतापछिमूल्याङ्कन			लागि प्रयोग गरिएका साधनहरु
		सिकेको/ नसिकेको	मिति	अङ्कन	सिकेको/ नसिकेको	मिति	अङ्कन	
२३. व्यक्तिगत सरसफाईको परिचय दिन	1.दाँत माझ्ने र मुख धुने सही तरीका प्रदर्शन गर्न।							अवलोकन
	2. नङ काट्ने, नुहाउने, कपाल कोर्ने, लुगा लगाउने र जुत्ता मोजा लगाउने सही तरीकाको व्यवहार प्रदर्शन गर्न ।							अवलोकन
	3. शौचालयको सही ढंगले प्रयोग गर्ने तरिका कक्षामा सुनाउन ।							कथा वाचन
	4. हात धुने र मास्क लगाउने विधि प्रदर्शन गर्न ।							मौखिक प्रश्न
२४. नियमित भोजन गर्ने वानी बसाल्न ।	1. आफ्नो परिवारमा खाजा र खाना खाने समय भन्न ।							परियोजना कार्य
	2. विद्यालयमा सफा पिउने							अभिभावको

	पानी र खाजा ठिक ठिक समयमा खाएर व्यवहार प्रदर्शन गर्न ।							प्रतिक्रिया
	3. नियमित खानामा खाइने फलफूल र साग सब्जीको नाम भन्न ।							अवलोकन
	4. नियमित रुपमा खाने खानाको चार्ट हेरी नाम भन्न ।							अवलोकन
२५.असल संस्कारको परिचय दिन ।	1. कक्षामा हँसिलो अनुहारमा रहन ।							अवलोकन
	2. शिक्षक र साथीहरुसँग नम्रतापूर्वक बोल्न ।							अवलोकन
	3. साथीहरुसँग मिलेर सिक्न र खेल्न ।							अवलोकन
	4. शिक्षक वा आफूभन्दा ठूला मान्छेलाई आफूले बुझ्ने भाषामा प्रणाम गर्न ।							अवलोकन

२६.सफासुग्घर भएर बस्न ।	नियमित हात मुखको सफाई गर्न ।							अवलोकन
	दाँत माझ्न र कपाल कोर्न ।							अवलोकन
	जुत्ता मोजा र टाँक टाई सही तरिकाले लगाउन							अवलोकन
	स्वस्थकर तरिकाले बेञ्च वा कुर्सीमा बस्न ।							अवलोकन
२७.परिवारमा आदर सम्मान गर्ने तरिका प्रदर्शन गर्न	1. आफ्नो परम्परा अनुसार माता पितालाई ढोग गर्ने तरिका प्रदर्शन गर्न ।							अवलोकन
	2. पाहुनालाई मुस्कान सहीत स्वागत गर्ने तरिका बताउन ।							प्रतिक्रिया
	3.पाहुनालाई विदाइ गर्ने तरिका भन्न ।							मौखिक उत्तर
	4. अरु मानिसलाई पानी, खाना वा कुनै सामान दिँदा ध्यान पुऱ्याउनु पर्ने तरिका							अवलोकन

	प्रदर्शन गर्न ।							
शिक्षकको सही :		उपलव्धि स्तरको अङ्कको जोड :						
अभिभावको सही :		क्षेत्रगत सिकाइ उपलब्धि प्रतिशत :						

कक्षा : २ विषय : साँस्कृतिक तथा पर्यटकीय नगरी हेलम्बु विषय क्षेत्र : हेलम्बु परिचय विद्यार्थीको नाम : परिचय पत्र नम्बर:

मुख्य सिकाइ उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धि विस्तृतीकरण/ सूचक	नियमित पढाइपछि मूल्याङ्कन			थप सिकाइ सहायतापछि मूल्याङ्कन			मूल्याङ्कनका लागि प्रयोग गरिएका साधनहरु
		सिकेको/ नसिकेको	मिति	अङ्कन	सिकेको/ नसिकेको	मिति	अङ्कन	
१.आफू बसेको	1. आफ्नो वडा नं बताउन							प्रश्नोत्तर

वडाको परिचय दिन	2.आफ्नो वडामा कति वटा गाउँ छन् भन्न ।								रेटिङ स्केल
	3.आफ्नो वडा रहेको ठाउँको नाम भन्न ।								प्रश्नोत्तर
	4.वडा कार्यालय रहेको ठाउँको नाम भन्न ।								मौखिक प्रश्न
2.वडा कार्यालयको महत्त्व भन्न	1.आफ्नो जन्म दर्ता भयो भएन आमालाई सोधी पत्ता लगाउन ।								परियोजना कार्य
	2.स्थानीय मानिसहरू वडाकार्यालयमा किन आएका छन् पत्ता लगाउन ।								अवलोकन
	3. वडा कार्यालयबाट हुने कामको खोजी गर्न ।								सक्रियता
	4.वडा कार्यालयमा बैठक बसेको चित्रमा रङ भर्न ।								अवलोकन
3.आफ्नो वडाको भौगोलिक	1.आफ्नो वडा हिमाली, पहाडी वा सम्म ठाउँ कहाँ छ								मौखिक तथा

विशेषताको छलफल गर्न ।	पत्ता लगाउन ।								लिखित अभिव्क्ति
	2.आफ्नो वडामा वर्षमा कति महिना गर्मी हुन्छ वा हिउँ पर्छ पत्ता लगाउन ।								रुजू सूची
	3.आफ्नो वडामा भएका ठुला पहाडको नाम भन्न ।								सहपाठी प्रतिक्रिया
	4.आफ्नो वडामा भएका ठुलो समथर भागको नाम भन्न ।								स्वमूल्याङ्कन , प्रश्नोत्तर
4.स्वास्थ्य चौकीको परिचय दिन ।	1.आफ्नो वडामा स्वास्थ्य चौकी कहाँ छ भन्न ।								मौखिक अभिव्क्ति
	2.स्वस्थ्य चौकीमा मानिस किन गएका हुन् सोधेर पत्ता लगाउन								परियोजना कार्य , अवलोकन
	3.स्वास्थ्य चौकीमा कसले सेवा दिन्छन भन्न ।								अवलोकन , प्रश्नोत्तर
	4.स्वास्थ्य चौकीको फोटोमा रङ भर्न ।								अवलोकन

5.स्वास्थ्य चौकीबाट प्रदान गरिने सेवाको बारेमा बताउन ।	1.स्वास्थ्य चौकीमा को को हुनु हुन्छ भन्न ।							चित्र सहीत प्रश्नोत्तर
	2.स्वास्थ्य चौकीमा के के सेवा प्राप्त हुन्छ पत्ता लगाउन ।							अवलोकन
	3.स्वास्थ्य चौकी कुन कुन दिन खुल्छ पत्ता लगाउन ।							अवलोकन
	4.अशक्त विरामीलाई स्वास्थ्यचौकी कसरी लगिन्छ भन्न ।							प्रश्नोत्तर
शिक्षकको सही :		उपलव्धि स्तरको अङ्कको जोड :						
अभिभावको सही :		क्षेत्रगत सिकाइ उपलब्धि प्रतिशत :						

कक्षा : 2 विषय : साँस्कृतिक तथा पर्यटकीय नगरी हेलम्बु विषय क्षेत्र : प्राकृतिक स्रोत र सम्पदा विद्‍यार्थीको नाम : परिचय पत्र नम्बर:

मुख्य सिकाइ उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धि विस्तृतीकरण/ सूचक	नियमित पढाइपछि मूल्याङ्कन	थप सिकाइ सहायतापछिमूल्याङ्कन	मूल्याङ्कनका लागि प्रयोग

		सिकेको/ नसिकेको	मिति	अङ्कन	सिकेको/ नसिकेको	मिति	अङ्कन	गरिएका साधनहरु
6. प्राकृतिक सम्पदाको परिचय दिन	1. सम्पदाको अर्थ बताउन ।							प्रश्नोत्तर
	2. आफ्नो प्रकृतिमा पाइने सम्पदाको नाम भन्न ।							रेटिङ स्केल
	3. माटो र पानीको प्रयोग भन्न							अवलोकन
	4. वनजङ्गल र हिमालले पारेको सुन्दरताको वयान गर्न ।							रेटीङस्केल
7. स्थानीय झरनाको सामान्य परिचय दिन	1. नजिकैको झरनाको नाम भन्न ।							परियोजना कार्य
	2. झरनाले दिने सुन्दरताको वयान गर्न ।							मौखिक प्रतिक्रिया
	3. झरना हेर्न मानिस आउनाका कारण भन्न ।							मौखिक प्रतिक्रिया
	4. झरनाको फोटोमा रङ							अवलोकन

	भर्न							
8. झरना संरक्षणका उपाय भन्न ।	1. झरनाको संरक्षण किन गर्ने कारण भन्न ।							मौखिक तथा लिखित अभिव्क्ति
	2. झरनाको संरक्षण कसरी गर्ने कक्षामा छलफल चलाउन ।							रुजू सूची
	3. झरना संरक्षण गर्ने उपाय अभिभावकसँगबाट पत्ता लगाइ कक्षामा सुनाउन ।							सहपाठी प्रतिक्रिया
	4. झरना संरक्षणको तस्विर सङ्कलन गर्न ।							स्वमूल्याङ्कन , प्रश्नोत्तर
9.हिमालको परिचय दिन र हिमाल संरक्षणका उपायहरु भन्न ।	1. हिमाल र पहाडमा फरक भन्न ।							मौखिक अभिव्क्ति
	2. हिमाल सुन्दर देखिनाका कारण भन्न ।							परियोजना कार्य , अवलोकन
	3. हिमालबाट भएको फाइदा बताउन ।							अवलोकन , प्रश्नोत्तर

	4. हिमाल संरक्षण गर्ने उपायको खोजी गर्न ।							अवलोकन
10. मेलम्ची खानेपानीको मुहान नाकोतेको परिचय दिन ।	1. मेलम्ची खानेपानीको टनेलको प्रवेशद्वार कहाँ छ बताउन ।							चित्र सहीत प्रश्नोत्तर
	2. मेलम्ची खाने पानीको टनेलको प्रवेशद्वार जाने बाटो बताउन							अवलोकन
	3. मेलम्ची खाने पानीको टनेलको फोटो चिन्न ।							अवलोकन
	4. मेलम्ची खाने पानीको टनेलको प्रवेशद्वारको चित्रमा रङ भर्न ।							अवलोकन
शिक्षकको सही : अभिभावकको सही :		उपलव्धि स्तरको अङ्कको जोड :						
		क्षेत्रगत सिकाइ उपलब्धि प्रतिशत :						

कक्षा : 2 विषय : साँस्कृतिक तथा पर्यटकीय नगरी हेलम्बु विषय क्षेत्र : धार्मिक, ऐतिहासिक र पर्यटकीय स्थल

विद्यार्थीको नाम : परिचय पत्र नम्बर:

मुख्य सिकाइ उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धि विस्तृतीकरण/ सूचक	नियमित पढाइपछि मूल्याङ्कन			थप सिकाइ सहायतापछिमूल्याङ्कन			मूल्याङ्कनका लागि प्रयोग गरिएका साधनहरु
		सिकेको/ नसिकेको	मिति	अङ्कन	सिकेको/ नसिकेको	मिति	अङ्कन	
1१. ऐतिहासिक स्थलको परिचय दिन	1. वडाका ऐतिहासिक स्थलहरुको नाम भन्न ।							प्रश्नोत्तर
	2. वडाका ऐतिहासिक स्थलहरु रहेको ठाउँको नाम भन्न ।							रेटिङ स्केल
	3. वडाका ऐतिहासिक स्थलहरुमा मानिस कहिले कहिले भ्रमण गर्छन खोजी गर्न							अवलोकन
	4. वडाका ऐतिहासिक स्थलहरुको विशेषता भन्न ।							मौखिक प्रश्न
12. पर्यटकीय स्थलको संरक्षणका कामहरुका बारेमा	1. नजिकैको पर्यटकीय स्थलको नाम भन्न ।							परियोजना कार्य
	2. पर्यटकले घुम्न आउँदा							अभिभावको

कक्षामा छलफल गर्न	कस्ता कुरा मन पराउँछन खोजी गर्न ।							प्रतिक्रिया
	3. पर्यटकीय स्थल कसरी जोगाउने उपायको खोजी गर्न							अवलोकन
	4. पर्यटकीय स्थलको सरसफाइका उपायहरु भन्न ।							अवलोकन
13. धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थलको प्रवर्द्धनका उपाय लेख्न	1. बाहिरका मानिसले धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थल कसरी चिन्छन् वाहिरका मानिसलाई सोधेर पत्ता लगाउन ।							मौखिक तथा लिखित अभिव्क्ति
	2. पत्रिका वा पुस्तकमा धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थलका बारेमा लेखिएका लेख पत्ता लगाउन।							रुजू सूची
	3. फोटो हेरी धार्मिक तथा पर्यटकीय क्षेत्रको पहिचान गर्न							सहपाठी प्रतिक्रिया

	4. धार्मिक तथा पर्यटकीय क्षेत्रको प्रचार प्रसार कसरी गर्न सकिन्छ कक्षामा छलफल गर्न							स्वमूल्याङ्कन , प्रश्नोत्तर
शिक्षकको सही : अभिभावकको सही :		उपलव्धि स्तरको अङ्कको जोड :						
		क्षेत्रगत सिकाइ उपलब्धि प्रतिशत :						

कक्षा : 2 विषय : साँस्कृतिक तथा पर्यटकीय नगरी हेलम्बु विषय क्षेत्र : रीतिरिवाज र चाडपर्व विद्यार्थीको नाम : परिचय पत्र नम्बर:

मुख्य सिकाइ उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धि विस्तृतीकरण/ सूचक	नियमित पढाइपछि मूल्याङ्कन			थप सिकाइ सहायतापछि मूल्याङ्कन			मूल्याङ्कनका लागि प्रयोग गरिएका साधनहरु
		सिकेको/ नसिकेको	मिति	अङ्कन	सिकेको/ नसिकेको	मिति	अङ्कन	
१4. ब्रतबन्ध र छेवारको सङ्क्षिप्त परिचय	1. ब्रतबन्ध वा छेवारको अभ्यास कुन जातजातिमा गरिन्छ भन्न।							प्रश्नोत्तर
	2. ब्रतबन्ध वा छेवारमा निम्ता मनाउन गएको							रेटिङ स्केल

	बेलामा गरेको अनुभूति साथीसँग साटासाट गर्न ।							
	3. फोटो हेरी कुन ब्रतबन्ध र कुन छेवार हो छुट्याउन ।							अवलोकन
	4. ब्रतबन्ध वा छेवार गरेपछी किशोरले गर्ने कुनै नयाँ काम भन्न।							मौखिक प्रश्न
15. विवाह संस्कारको चर्चा गर्न	1. विवाहको अर्थ व्यक्त गर्न ।							परियोजना कार्य
	2. आफ्नो परम्परा अनुसार विवाह कसरी गरिन्छ सङ्क्षेपमा वर्णन गर्न ।							अभिभावको प्रतिक्रिया
	3. विवाह पछी दुलहा र दुलहीको नयाँ जिम्मेवारी बारेमा बताउन ।							मौखिक प्रश्नोत्तर
	4. विवाहको चित्रमा दुलहा र दुलही चिनी रङ भर्न ।							अवलोकन

16. नयाँ वर्ष र ल्होछारको सङ्क्षिप्त परिचय दिन ।	1. नेपालमा नयाँ वर्ष कहिले मनाइन्छ भन्न।							मौखिक तथा लिखित अभिव्क्ति
	2. नयाँ वर्ष कहिले मनाइन्छ बताउन।							रुजू सूची
	3. हेलम्बुमा मनाइने ल्होसारको नाम भन्न र कहिले मनाइन्छ चिन्न।							सहपाठी प्रतिक्रिया
	4. नयाँ वर्ष र ल्होसार मनाउँदा के के गरिन्छ बताउन ।							स्वमूल्याङ्कन , प्रश्नोत्तर
शिक्षकको सही : अभिभावकको सही :		उपलव्धि स्तरको अङ्कको जोड :						
		क्षेत्रगत सिकाइ उपलब्धि प्रतिशत :						

कक्षा : 2 विषय : साँस्कृतिक तथा पर्यटकीय नगरी हेलम्बु विषय क्षेत्र : पेसा व्यवसाय र उद्यमशीलता विद्यार्थीको नाम : परिचय पत्र नम्बर:

मुख्य सिकाइ उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धि विस्तृतीकरण/ सूचक	नियमित पढाइपछि मूल्याङ्कन	थप सिकाइ सहायतापछिमूल्याङ्कन	मूल्याङ्कनका लागि प्रयोग

		सिकेको/ नसिकेको	मिति	अङ्कन	सिकेको/ नसिकेको	मिति	अङ्कन	गरिएका साधनहरु
१7. स्थानीय स्तरका बालीनालीका प्रकारको बारेमा बताउन ।	1. स्थानीयस्तरमा लगाइने बालीनालीको नाम भन्न।							प्रश्नोत्तर
	2. स्थानीय स्तरको प्रमुख बालिको नाम र उपयोगिता भन्न							रेटिङ स्केल
	3. कुन कुन बालि कुन समयमा लगाइन्छ भन्न ।							अवलोकन
	4. मानवजीवनमा बालीनालीको महत्त्व बताउन।							मौखिक प्रश्न
18. दुग्ध र मासुजन्य जनावरको वर्गीकरण गर्न ।	1. दुधका लागि पालिने जनावरहरुको नाम भन्न ।							परियोजना कार्य
	2. मासुका लागि पालिने जनावरको नाम भन्न ।							अभिभावकको प्रतिक्रिया
	3. अण्डा उत्पादन गर्ने पशुको नाम भन्न ।							अवलोकन

	4. दुध र मासु दुवैको लागि पालिने जनावरको नाम लेख्न ।							अवलोकन
19. हेलम्बुमा अपनाइने प्रमुख पेसा र व्यवसायको चिनारी दिन ।	1. हेलम्बुका धेरै मानिसको प्रमुख पेसा चिन्न ।							मौखिक तथा लिखित अभिव्क्ति
	2. समाजको पुरानो पेसाको आर्थिक महत्त्व बताउन ।							रुजू सूची
	3. स्थानीयस्तरका पेसा मध्ये धेरै सीपको आवश्यकता पर्ने पेसाको सूची बनाउन ।							सहपाठी प्रतिक्रिया
	4. स्थानीय स्तरको कुनै प्राविधिक पेसाको चित्र बनाउन							स्वमूल्याङ्कन , प्रश्नोत्तर
शिक्षकको सही :		उपलब्धि स्तरको अङ्कको जोड :						
अभिभावको सही :		क्षेत्रगत सिकाइ उपलब्धि प्रतिशत :						

कक्षा : 2 विषय : साँस्कृतिक तथा पर्यटकीय नगरी हेलम्बु विषय क्षेत्र : प्रकोप र वातावरण विद्यार्थीको नाम : परिचय पत्र नम्बर:

मुख्य सिकाइ उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धि विस्तृतीकरण/ सूचक	नियमित पढाइपछि मूल्याङ्कन			थप सिकाइ सहायतापछिमूल्याङ्कन			मूल्याङ्कनका लागि प्रयोग गरिएका साधनहरु
		सिकेको/ नसिकेको	मिति	अङ्कन	सिकेको/ नसिकेको	मिति	अङ्कन	
20. हावापानीको महत्त्व भन्न ।	1. आफ्नो वस्तीमा कस्तो प्रकारको हावापानी छ भन्न ।							प्रश्नोत्तर
	2. कुन हावापानीमा अन्न वालि धेरै लाग्छ भन्न ।							रेटिङ स्केल
	3. चिसो हावापानीमा हुने फलफूलको नाम लेख्न ।							अवलोकन
	4. हेलम्बुको हावापानी कस्तो छ सङ्क्षेपमा वर्णन गर्न।							मौखिक प्रश्न
21. अक्सर भइरहने प्रकोपको बारेमा बताउन ।	1. प्रकोपको साधारण अर्थ भन्न ।							परियोजना कार्य
	2. स्थानीय स्तरमा अक्सर भैरहने प्रकोपहरु के के हुन भन्न							अभिभावको

	।							प्रतिक्रिया
	3. प्रकोपले पुऱ्याएका हानीहरु के के हुन् केलाउन।							अवलोकन
	4. प्रकोपबाट कसरी बच्ने होला छलफलबाट उपाय खोजी गर्न ।							अवलोकन
22. विद्यालय सरसफाईको महत्त्व बताउन।	1. विद्यालयमा सरसफाइ कसरी गरिन्छ भन्न ।							मौखिक तथा लिखित अभिव्यक्ति
	2. विद्यालय सफाइ नगर्दा के के समस्या उत्पन्न हुन्छ छलफल गर्न ।							रुजू सूची
	3. विद्यालयको सरसफाइमा क-कस्को योगदान हुन्छ छलफल गर्न ।							सहपाठी प्रतिक्रिया
	4. सफा विद्यालयको नक्शा बनाउन							अवलोकन
23. हरित विद्यालयको परिचय	1. विद्यालयको वगैँचामा के के लगाइएको छ भन्न ।							मौखिक जवाफ

दिन ।	2. विद्यालयको वगैँचा कसले सजाएको हो पत्ता लगाउन ।							मौखिक जवाफ
	3. विद्यालयमा हरियाली कायम राख्न के के गर्नु पर्छ बताउन ।							प्रश्नोत्तर
	4. हरित विद्यालयको चित्र बनाउन ।							अवलोकन
शिक्षकको सही :		उपलब्धि स्तरको अङ्कको जोड :						
अभिभावकको सही :		क्षेत्रगत सिकाइ उपलब्धि प्रतिशत :						

कक्षा : 2 विषय : साँस्कृतिक तथा पर्यटकीय नगरी हेलम्बु विषय क्षेत्र : स्थानीय प्रविधि र सिर्जना विद्यार्थीको नाम : परिचय पत्र नम्बर:

मुख्य सिकाइ उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धि विस्तृतीकरण/ सूचक	नियमित पढाइपछि मूल्याङ्कन			थप सिकाइ सहायतापछिमूल्याङ्कन			मूल्याङ्कनका लागि प्रयोग गरिएका साधनहरु
		सिकेको/ नसिकेको	मिति	अङ्कन	सिकेको/ नसिकेको	मिति	अङ्कन	

24. सामान्य स्थानीय प्रविधिको परिचय दिन र महत्त्व बताउन ।	1. दैनिक व्यवहारमा प्रविधिको प्रयोग किन गरिएको भन्न।							प्रश्नोत्तर
	2. प्रविधिको प्रयोगले मानिसको जीवन कसरी सुखमय भएको छ सोधखोज गर्न।							रेटिङ स्केल
	3. प्रविधिको प्रयोगले काममा भएको सरलीकरणको उदाहरण दिन।							मौखिक जवाफ
	4. प्रविधिको प्रयोगले मानव जीवनमा आएको सुख देखीने चित्रको खोजी गर्न।							मौखिक प्रश्न
25. प्रविधिको प्रयोगले काम गर्न कसरी सहज हुन्छ र जीवनस्तर	1. प्रविधिको प्रयोगबाट काममा सरलिकरण भएको उदाहरण भन्न।							परियोजना कार्य
	2. प्रविधिको प्रयोगबाट							मौखिक प्रतिक्रिया

उकास्न कसरी सहयोग पुग्छ व्याख्या गर्न ।	उत्पादनमा बृद्धि भएको उदाहरण भन्न ।							
	3. प्रविधिको प्रयोगबाट उत्पादनको गुणस्तरमा सुधार भएको उदाहरण भन्न							मौखिक प्रतिक्रिया
	4. प्रविधिको प्रयोगबाट मानव जीवनमा भएको सुधारको उदाहरण भन्न ।							मौखिक प्रतिक्रिया
शिक्षकको सही :		उपलव्धि स्तरको अङ्कको जोड :						
अभिभावकको सही :		क्षेत्रगत सिकाइ उपलब्धि प्रतिशत :						

कक्षा : 2 विषय : साँस्कृतिक तथा पर्यटकीय नगरी हेलम्बु विषय क्षेत्र : सरसफाई र असल संस्कार विद्यार्थीको नाम :
परिचय पत्र नम्बर:

मुख्य सिकाइ उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धि विस्तृतीकरण/ सूचक	नियमित पढाइपछि मूल्याङ्कन			थप सिकाइ सहायतापछिमूल्याङ्कन			मूल्याङ्कनका लागि प्रयोग गरिएका साधनहरु
		सिकेको/ नसिकेको	मिति	अङ्कन	सिकेको/ नसिकेको	मिति	अङ्कन	

२६. व्यक्तिगत सरसफाइ गर्नु पर्ने कारण भन्न ।	1. व्यक्तिगत सरसफाईको अर्थ बताउन।							प्रश्नोत्तर
	2. व्यक्तिगत सरसफाइ गर्नु पर्नाको कारण भन्न।							रेटिङ स्केल
	3. व्यक्तिगत सरसफाईमा के के कामहरु पर्दछन् छलफल गर्न ।							अवलोकन
	4. व्यक्तिगत सरसफाई गरेको बालबालिकाको चित्र बनाउन ।							अवलोकन
27. पोषक र अल्पपोषक खानाको परिचय दिन ।	1. पोषण भनेको केहो छलफलबाट खोजी गर्न ।							परियोजना कार्य
	2. कुन खानामा पोषण तत्व छ पत्त लगाइ कक्षामा भन्न।							अभिभावको प्रतिक्रिया
	3. अल्पपोषक खानाको नाम लेख्न।							अवलोकन
	4. पोषक खानाबाट हुने फाईदा बताउन।							अवलोकन
28. स्थानीय खेलहरुको परिचय	1. आफूले खेल्ने साधारण खेलहरुको नाम भन्न।							मौखिक तथा लिखित

दिन।									अभिव्क्ति
	2. समूहमा खेलिने खेलको नाम बताउन।								रुजू सूची
	3. खेलखेल्दा हुने फाइदा भन्न।								सहपाठी प्रतिक्रिया
	4. विद्यालयमा खेलिने खेलहरु के के हुन् सूची बनाउन।								स्वमूल्याङ्कन , प्रश्नोत्तर
29. असल संस्कारको अवलम्बन गर्न र घर परिवारतथा अभिभावक र गुरुहरुलाई आदर सम्मान गर्ने तरिका प्रदर्शन गर्न ।	1. असल संस्कार भनेको के हो छलफल गर्न।								अवलोकन
	2. अरुसँग सम्पर्कमा रहँदा हँसिलो वा खुशी हुनु पर्नाको कारण भन्न ।								अवलोकन
	3. घर परिवार तथा अभिभावक र गुरुहरुलाई भेट्दा आदर सम्मान गर्ने तरिका प्रदर्शन गर्न ।								अवलोकन
	4. घर परिवार तथा अभिभावक र गुरुहरुसँग छुट्टिदा आदर सम्मान गर्ने तरिका प्रदर्शन गर्न ।								अवलोकन

शिक्षकको सही : अभिभावको सही :	उपलव्धि स्तरको अङ्कको जोड :		
	क्षेत्रगत सिकाइ उपलब्धि प्रतिशत :		

कक्षा : ३ विषय : साँस्कृतिक तथा पर्यटकीय नगरी हेलम्बु विषय क्षेत्र : हेलम्बु परिचय विद्यार्थीको नाम : परिचय पत्र नम्बर:

मुख्य सिकाइ उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धि विस्तृतीकरण/ सूचक	नियमित पढाइपछि मूल्याङ्कन			थप सिकाइ सहायतापछिमूल्याङ्कन			मूल्याङ्कनका लागि प्रयोग गरिएका साधनहरु
		सिकेको/ नसिकेको	मिति	अङ्कन	सिकेको/ नसिकेको	मिति	अङ्कन	
१.गाउँपालिकाको परिचय दिन।	1. हेलम्बु शब्दको अर्थ भन्न।							प्रश्नोत्तर
	2. हेलम्बु गाउँपालिकामा कति वडा वडा छन् भन्न ।							छलफल
	3. हेलम्बु गाउँ पालिकाकोनाम भन्न र गाउँ पालिकाको कार्यालय रहेको स्थानको पहिचान गर्न ।							मौखिक प्रश्न र परियोजना कार्य
	4. हेलम्बुमा रहेका चर्चित							चित्र अवलोकन र

	ठाउँको नाम भन्न र चित्रमा देखाउन ।							मौखिक प्रश्न
2. गाउँपालिकाको साँध सिमाना खुलाउन ।	1. हेलम्बु गाउँपालिकासँग जोडिएका अन्य पालिकाको नाम भन्न ।							चित्र अधययन र प्रतिक्रया
	2 हेलम्बु पालिकाको सिमानामा रहेका खोला तथा हिमालको नाम भन्न।							चित्र अलोकन र प्रश्नोत्तर
	3. हेलम्बु गाउँपालिकासँग जोडिएका अन्य स्थानीय तहको नाम नक्शामा हेरेर पढन।							चित्र अध्ययन र प्रश्नोत्तर
	4. हेलम्बु गाउँपालिकासँग जोडिएका अन्य पालिकाको नाम लेख्न ।							मौखिक तथा लिखित अभिव्क्ति
3. हेलम्बु गाउँ पालिकामा बसोबास गर्ने मुख्य जातजातिको	1. हेलम्बु गाउँपालिका भित्र बसोबास गर्ने मुख्य मुख्य जातजातिहरुको नाम बताउन ।							लिखित अभिव्क्ति

नाम र सङ्ख्या भन्न।	2. हेलम्बु गाउँपालिका भित्र बसोबास गर्ने मुख्य मुख्य जातजातिहरुको सङ्ख्या भन्न ।							मौखिक प्रश्न
	3. हेलम्बु गाउँपालिका भित्र बसोबास गर्ने मुख्य मुख्य जातजातिहरुको सङ्ख्या तुलना गर्न ।							रुजू सूची
	4. हेलम्बु गाउँपालिका भित्र बसोबास गर्ने मुख्य मुख्य जातजातिहरुको तस्विर सङ्कलन गरी सोबारेमा व्याख्या गर्न ।							स्वमूल्याङ्कन , प्रश्नोत्तर
4. हेलम्बु गाउँ पालिकामा बसोबास गर्ने भाषाभाषीको परिचय दिन।	1. हेलम्बु गाउँपालिकामा बसोबास गर्ने मुख्य मुख्य भाषाभाषीको नाम भन्न ।							मौखिक अभिव्क्ति
	2. हेलम्बु गाउँपालिकामा बसोबास गर्ने भाषाभाषीको सङ्ख्या बताउन ।							परियोजना कार्य

	3. हेलम्बु गाउँ पालिकामा बसोबास गर्ने मुख्य मुख्य जातिले कुन कुन भाषाको प्रयोग गर्छन बताउन ।							अवलोकन र प्रश्नोत्तर
	4. हेलम्बु गाउँ पालिकामा बसोबास गर्ने मुख्य मुख्य भाषाभाषीको सङ्ख्या तुलना गर्न							सहपाठी प्रतिक्रिया
5. हेलम्बुमा रहेका प्रमुख सङ्घसंस्थाहरुको नाम र मुख्य काम बताउन ।	1. हेलम्बुमा रहेका प्रमुख सङ्घसंस्थाहरुको नाम भन्न ।							रूजुसूची र प्रश्नोत्तर
	2. हेलम्बुमा रहेका प्रमुख सङ्घसंस्थाहरुको मुख्य मुख्य काम बताउन							परियजना कार्य
	3. आफ्नो वडामा कुनै एक मुख्य संस्थाको परिचय दिन ।							परियोजना कार्य
	4. हेलम्बुमा रहेका मुख्य कुनै दुई संस्थाको योगदान बारेमा चर्चा गर्न।							प्रश्नोत्तर र छलफल

शिक्षकको सही : अभिभावकको सही :	उपलव्धि स्तरको अङ्कको जोड :		
	क्षेत्रगत सिकाइ उपलब्धि प्रतिशत :		

कक्षा : 3 विषय : साँस्कृतिक तथा पर्यटकीय नगरी हेलम्बु विषय क्षेत्र : प्राकृतिक स्रोत र सम्पदा विद्यार्थीको नाम : परिचय पत्र नम्बर:

मुख्य सिकाइ उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धि विस्तृतीकरण/ सूचक	नियमित पढाइपछि मूल्याङ्कन			थप सिकाइ सहायतापछिमूल्याङ्कन			मूल्याङ्कनका लागि प्रयोग गरिएका साधनहरु
		सिकेको/ नसिकेको	मिति	अङ्कन	सिकेको/ नसिकेको	मिति	अङ्कन	
६. हेलम्बुका प्रमुख वनजङ्गलको परिचय दिन ।	1. हेलम्बुका प्रमुख वन जङ्गलको नाम भन्न।							प्रश्नोत्तर
	2. हेलम्बु गाउँपालिकामा भएको वन जङ्गलमा के कस्ता रुख विरुवा र जडिबुटिहरु पाइन्छन बताउन ।							परियोजना कार्य
	3. वन जङ्गलबाट हुने							मौखिक प्रश्न

	फाइदाहरु बताउन ।							
	4. वन जङ्गलको चित्र बनाउन र रङ लगाउन ।							अभ्यास मूलक कार्य र अवलोकन
7. हेलम्बुमा पाईने वन्यजन्तुको परिचय दिन	1. हेलम्बु गाउँ पालिकामा भएका वन जङ्गलमा पाइने मुख्य मुख्य वन जन्तुहरुको चिह्नन र नाम भन्न।							परियोजना कार्य
	2. हेलम्बुका जङ्गलमा पाइने शाकाहारी तथा मांसाहारी जनावार र चराहरुको नाम भन्न भन्न र लेख्न ।							मौखिक प्रश्न
	3.वन्यजन्तुको वासस्थान र आहाराको बारेमा व्याख्या गर्न							चित्र अवलोकन र मौखिक प्रश्न
	4. हेलम्बुको जङ्गलमा पाइने मुख्य जनावर चराहरुको चित्र बनाउन र वन्यजन्तु तथा चराहरुको चित्रमा रङ भर्न ।							अभ्याससमूलक कार्य

8. बनजङ्गल र वन्यजन्तुको संरक्षणको महत्त्व बताउन	1. वन्यजन्तुको महत्त्व बताउन।								मौखिक तथा लिखित अभिव्क्ति
	2. वन्यजन्तु संरक्षण गर्नु पर्ने कारण र तरिका भन्न ।								रुजू सूची
	3. वनजङ्गल संरक्षण गर्ने तरिका र कारण भन्न ।								सहपाठी प्रतिक्रिया
	4. वन जङ्गल र वन्यजन्तुको संरक्षण गर्न समुदायको भुमिका बताउन ।								मौखिक अभिव्क्ति
9.नदी र ताल संरक्षण गर्ने तरिका भन्न ।	1.नदी र तालको चित्र बनाउन।								चित्र सहीत प्रश्नोत्तर
	2. नदी र तालबाट हामीलाई हुने फाइदाहरु भन्न ।								परियोजना कार्य
	3. नदी र तालको संरक्षण गर्ने तरिका बताउन ।								अवलोकन र प्रतिक्रिया
	4. नदी र तालको संरक्षण नगर्दा हुने बेफाइदाहरु लेख्न ।								प्रश्नोत्तर

10. खर्कको परिचय र महत्त्व बताउन।	1. खर्क शब्दको अर्थ भन्न							चित्र सहीत प्रश्नोत्तर
	2. हेलम्बु नगरपालिकामा भएका मुख्य मुख्य खर्कको नाम बताउन ।							स्वमूल्याङ्कन , प्रश्नोत्तर
	3. खर्कको नाम लेख्न ।							मौखिक प्रश्न
	4. खर्कको चित्र बनाउन र रङ लगाउन ।							चित्र सहीत प्रश्नोत्तर
शिक्षकको सही :		उपलब्धि स्तरको अङ्कको जोड :						
अभिभावकको सही :		क्षेत्रगत सिकाइ उपलब्धि प्रतिशत :						

कक्षा : 3 विषय : साँस्कृतिक तथा पर्यटकीय नगरी हेलम्बु विषय क्षेत्र : धार्मिक , ऐतिहासिक र पर्यटकीय स्थल

विद्यार्थीको नाम : परिचय पत्र नम्बर:

मुख्य सिकाइ उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धि विस्तृतीकरण/ सूचक	नियमित पढाइपछि मूल्याङ्कन			थप सिकाइ सहायतापछिमूल्याङ्कन			मूल्याङ्कनका लागि प्रयोग गरिएका साधनहरु
		सिकेको/ नसिकेको	मिति	अङ्कन	सिकेको/ नसिकेको	मिति	अङ्कन	

११.गाउँपालिका भरीका प्रशिद्ध धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थलको संरक्षणका र प्रवर्धन गर्ने तरिका र उक्त कार्य गर्न भए गरेका कार्यहरु भन्न।	1. हेलम्बुका प्रशिद्ध धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थलहरुको नाम भन्न , धार्मीक स्थालहरुको चित्र सङ्कलन गर्न ।							परियोजना कार्य र प्रश्नोत्तर
	2. हेलम्बुका प्रमुख ऐतिहासिक स्थलहरुको सामान्य परिचय दिन ।							रुजु सूची
	3. प्रसिद्ध पर्यटकीय स्थलमा पुग्ने मार्गहरु , बसाइ तथा खानापानको व्यवस्था लगाउतको बारेमा जानकारी दिन ।							परियोजना कार्य
	4. हेलम्बुका प्रसिद्ध धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थलहरुको संरक्षणका र प्रवर्धन गर्ने कारण र तरिका बताउन ।							मौखिक प्रश्न
१2.पाल्चोकी भगवतीको	1. पाल्चोकी भगवतीको स्थापना , रहेको स्थान ,							परियोजना कार्य

पहिचय दिन र महत्व बताउन	मन्दिरको बनावट लगायतको बारेमा बताउन ।							
	2. पाल्चोकी भगवतीको मन्दिरले समाजमा पारेको धार्मीक, सांस्कृतिक प्रभाव भन्न							अभिभावको प्रतिक्रिया
	3. पाल्चोकी भगवतीको महत्त्व बताउन ।							मौखिक प्रश्न
	4. पाल्चोकी भगवतीको चित्र बनाइ रङ लगाउन ।							चित्र सहीत प्रश्नोत्तर
13.ग्रेटटेलको परिचय दिन र महत्व बताउन।	1. ग्रेटटेलको के हो र यसको निर्माण गर्नुको कारण भन्न ।							मौखिक तथा लिखित अभिव्क्ति
	2.ग्रेटटेलले पर्यटन प्रबर्धन गर्न पुऱ्याएको योगदानको व्याख्या गर्न।							रुजू सूची
	3. ग्रेटटेलको महत्त्व बताउन							मौखिक तथा लिखित प्रश्नोत्तर

	4. ग्रेटटेलको चित्र बनाएर रङ लगाउन ।							स्वमूल्याङ्कन , प्रश्नोत्तर
शिक्षकको सही :		उपलव्धि स्तरको अङ्कको जोड :						
अभिभावको सही :		क्षेत्रगत सिकाइ उपलब्धि प्रतिशत :						

कक्षा : 3 विषय : साँस्कृतिक तथा पर्यटकीय नगरी हेलम्बु विषय क्षेत्र : रीतिरिवाज र चाडपर्व विद्यार्थीको नाम :
परिचय पत्र नम्बर:

मुख्य सिकाइ उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धि विस्तृतीकरण/ सूचक	नियमित पढाइपछि मूल्याङ्कन			थप सिकाइ सहायतापछिमूल्याङ्कन			मूल्याङ्कनका लागि प्रयोग गरिएका साधनहरु
		सिकेको/ नसिकेको	मिति	अङ्कन	सिकेको/ नसिकेको	मिति	अङ्कन	
१४.आफ्नो गाउँ पालिकामा बिभिन्न जातजातिले मनाउने चाडपर्वको	1. हेलम्बु गाउँपालिकाभित्र बिभिन्न जातजातिले मनाउने मुख्य मुख्य चाडपर्वहरुको नाम लेख्न ।							प्रश्नोत्तर
	2. हेलम्बु गाउँपालिकाभित्र बसोबास गर्ने बिभिन्न							मौखिक तथा लिखित प्रश्नोत्तर

सूचीकरण गर्न।	जातजातिले मनाउने मुख्य चाडपर्वहरुमा गरिने मुख्य गतिविधिका बारेमा भन्न ।							
	3. हेलम्बु गाउँपलिकाभित्र बसोबास गर्ने जातीहरुको साझा चाडपर्वको सूची तयार गर्न ।							परियोजना कार्य
	4. बिभिन्न चाडपर्वमा लगाइने पोसाक र खानेकुराको बारेमा बताउन ।							मौखिक प्रश्न
१५. बिभिन्न जातिहरुको मृत्यु संस्कारबारे बताउन ।	1. हेलम्बुका मुख्य मुख्य जातिहरु मानिसको मृत्यु हुँदा अपानाउदै गरिने अन्तिम संस्कार बारेमा भन्न ।							परियोजना कार्य
	2. मानिसको जन्म र मृत्यु नियमित प्रकृया हो भनी व्याख्या गर्न ।							अभिभावकको प्रतिक्रिया
	3. मानिसको मृत्यु हुनका कारणहरु लेख्न र बयान गर्न							प्रश्नोत्तर र छलफल

	।							
	4. बिभिन्न जातजातिहरुले अपनाउने गरेको मृत्यु संस्कार प्रकृयाको तस्विर सङ्कलन गरी कक्षाम प्रस्तुत गर्न ।							परियोजना कार्य
१६.घेवा र श्राद्धको परिचय दिन ।	1.घेवा र श्राद्ध कुन कुन जातिले कहिले मनाउने गर्छन भन्न र सूचीसमेत बनाउन ।							मौखिक तथा लिखित अभिव्क्ति
	2. घेवा र श्राद्ध गरेको तस्विरहरु सङ्कलन गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्न ।							परियोजना कार्य
	3. घेवा र श्राद्ध कर्म कसरी गरिन्छ भन्न ।							प्रश्नतोत्तर र सहपाठी प्रतिक्रिया
	४. घेवा र श्राद्धको फरक बताउन।							स्वमूल्याङ्कन , प्रश्नोत्तर
१७. साउने संक्रान्ति र	1. साउने संक्रान्तिको परिचय दिन ।							मौखिक अभिव्क्ति

माघे संक्राति परिचय र महत्व बताउन ।	2.माघे संक्रान्तिको परिचय दिन।							प्रश्नोत्तर
	3.साउने संक्रान्ति र माघे संक्रान्तिमा पर्वमा गरिने मुख्य क्रियाकलापको बर्णन गर्न ।							परियोजना कार्य , अवलोकन
	4. समुदायमा साउने संक्रान्ति र माघे संक्रान्तिमा के महत्त्व छ भन्न ।							अवलोकन , चित्र सहीत प्रश्नोत्तर
शिक्षकको सही :		उपलव्धि स्तरको अङ्कको जोड :						
अभिभावको सही :		क्षेत्रगत सिकाइ उपलब्धि प्रतिशत :						

कक्षा : 3 विषय : साँस्कृतिक तथा पर्यटकीय नगरी हेलम्बु विषय क्षेत्र : पेसा , व्यवसाय र उद्यमशिलता विद्यार्थीको नाम : परिचय पत्र नम्बर:

मुख्य सिकाइ उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धि विस्तृतीकरण/ सूचक	नियमित पढाइपछि मूल्याङ्कन			थप सिकाइ सहायतापछि मूल्याङ्कन			मूल्याङ्कनका लागि प्रयोग गरिएका साधनहरु
		सिकेको/	मिति	अङ्कन	सिकेको/	मिति	अङ्कन	

		नसिकेको			नसिकेको			
१८. स्थानीय कृषि उत्पादनको परिचय दिन।	1. आफ्नो परिवार र समुदायले परम्परागतदेखि अपनाउदै कृषि पेसासम्बन्धित कार्यहरु बताउन ।							प्रश्नोत्तर, छलफल
	2. गाउँ घरमै र गाउँबाहिर विक्रि हुने उत्पादन अन्न बाली , तरकारी, फलफूलको सूची बनाउन ।							रेटिङ स्केल
	3. हेलम्बुमा उत्पादनमुखी घरेलु व्यवसायको प्रवर्धनमा भए गरेका प्रयासहरु भन्न ।							मौखिक प्रश्न
	4. स्थानीय कृषि उत्पादनका सामग्रीहरु सङ्कलन गरी कक्षामा प्रदर्शन गर्न ।							परियोजना कार्य
19.पशुपालन व्यवसायको परिचय दिन	1. पशुपालन व्यवसायको बारेमा बताउन ।							प्रश्नोत्तर
	2. दुध ब्यवसायको परिचय							मौखिक प्रतिक्रिया तथा

।	दिन र महत्त्व बताउन ।							लिखित प्रश्न
	3. दुग्ध ब्यवसायको महत्त्व भन्न।							प्रश्नोत्तर
	4. पशुपालन व्यवसाय र दुग्ध उत्पादनमा प्रविधिको प्रयोग र बजारीकरणमा भएका प्रयासहरु खोजी गर्न ।							परियोजना कार्य
20. स्थानीयस्तरमा अपनाइएका प्रमुख पेसा र व्यवसायको सङ्क्षिप्त परिचय दिन र महत्त्व बताउन।	1. स्थानीय स्तरमा अपनाइएका प्रमुख पेसा र ब्यवसायहरुको बारेमा बताउन ।							मौखिक तथा लिखित अभिव्क्ति
	2. स्तरमा अपनाइएका प्रमुख पेसा र ब्यवसायहरुको महत्त्वको सूचीकरण गर्न ।							रुजू सूची
	3. आलु, किबी , मूला, चाना र स्याउको उत्पादन कसरी गरिन्छ भन्न ।							सहपाठी प्रतिक्रिया
	4. आलु, किबी , मूला, चाना र स्याउ उत्पादन							स्वमूल्याङ्कन ,

	वृद्धि गर्न र बजारीकरणका लागि भएगरेका प्रयासहरु बताउन ।							प्रश्नोत्तर
शिक्षकको सही : अभिभावकको सही :		उपलब्धि स्तरको अङ्कको जोड :						
		क्षेत्रगत सिकाइ उपलब्धि प्रतिशत :						

कक्षा : 3 विषय : साँस्कृतिक तथा पर्यटकीय नगरी हेलम्बु विषय क्षेत्र : प्रकोप वातावरण विद्यार्थीको नाम : परिचय पत्र नम्बर:

मुख्य सिकाइ उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धि विस्तृतीकरण/ सूचक	नियमित पढाइपछि मूल्याङ्कन			थप सिकाइ सहायतापछि मूल्याङ्कन			मूल्याङ्कनका लागि प्रयोग गरिएका साधनहरु
		सिकेको/ नसिकेको	मिति	अङ्कन	सिकेको/ नसिकेको	मिति	अङ्कन	
२१.वातावरणको महत्त्व बताउन र वातावरण	1. वातावरणको अर्थ भन्न।							प्रश्नोत्तर
	2. वातावरणको महत्त्व बताउन।							मौखिक प्रश्न

संरक्षणका उपायहरु भन्न	3. वातावरण संरक्षणका उपायहरु भन्न र वातावरण संरक्षण कार्यमा सहभागी हुन ।							अवलोकन
	4.माटो र पानी संरक्षण गर्ने उपायहरुको सूची बनाउन ।							मौखिक प्रश्न र रेटिङ स्केल
२2. आफ्नो वरपर अक्सर भइरहने प्रकोपबाट बच्ने तरिका भन्न ।	1. आफ्नो समुदाय र वडामा भइरहने प्रकोपको सूची बनाउन							रुजु सूची
	2. वन फँडानीको र डोजरको प्रयोगको असर भन्न ।							प्रश्नोत्तर
	3. मेलम्ची खोलामा बाढी आउने कारण भन्न , मेलम्चीको बाढीले पुऱ्याएको क्षतिको सूचीकरण गर्न बाढीबाट बच्ने उपायहरु भन्न ।							प्रश्नोत्तर र छलफल
	4. आफ्नो समुदायमा भइरहने प्रकोपबाट बच्ने							परियोजना कार्य

	उपायहरुको खोजी गरी भन्न र प्रकोपको असरको चित्र तथा पोष्टर बनाएर कक्षामा प्रदर्शन गर्न ।							
२3. वृक्षारोपण गर्न र हरित विद्यालयको महत्त्व बताउन	1. विद्यालय परिसरमा रुख बिरुवा रोप्न र रुख बिरुवाको महत्त्व बनाउन ।							मौखिक तथा लिखित अभिव्क्ति
	2. रुख बिरुवाहरुलाईको संरक्षण गर्नु पर्ने कारण भन्न र विद्यालय र घरको आसपासमा भएका रुख बिरुवाको संरक्षण गर्ने कार्यमा सहभागी हुन ।							प्रश्नोत्तर र अभिभावको प्रतिक्रिया
	3. हरित विद्यालयको महत्त्व बताउन र हरित विद्यालयको चित्र बनाउन ।							चित्र सहीत प्रश्नोत्तर
	4. हरियाली र जीजजन्तुको सम्बन्ध र वातावरणको संरक्षणमा के कसरी भूमिका							स्वमूल्याङ्कन , प्रश्नोत्तर

	खेल्न सक्छ भन्न ।							
शिक्षकको सही : अभिभावकको सही :		उपलब्धि स्तरको अङ्कको जोड :						
		क्षेत्रगत सिकाइ उपलब्धि प्रतिशत :						

कक्षा : 3 विषय : साँस्कृतिक तथा पर्यटकीय नगरी हेलम्बु विषय क्षेत्र : स्थानीय प्रविधि र सिर्जना

विद्यार्थीको नाम : परिचय पत्र नम्बर:

मुख्य सिकाइ उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धि विस्तृतीकरण/ सूचक	नियमित पढाइपछि मूल्याङ्कन			थप सिकाइ सहायतापछिमूल्याङ्कन			मूल्याङ्कनका लागि प्रयोग गरिएका साधनहरु
		सिकेको/ नसिकेको	मिति	अङ्कन	सिकेको/ नसिकेको	मिति	अङ्कन	
२४.स्थानीय स्तरमा प्रयोग गरिदै आएका	1. हेलम्बुमा प्रयोग गरिएका स्थानीय परम्परागत प्रविधिहरुको सूची बनाउन ।							रुजु सूची

केही प्रविधिहरुको परिचय दिन ।	2. पानी घट्ट , पानी मिल , ढिकी , जाँतो ,कोलको सामान्य परिचय दिन ।							प्रश्नोत्तर र छलफल
	3. धुङ्मो (चिया बनाउने तरिका), ठेकी- मदानी , फुङ्सी (रक्सी बनाउने तरिका) को बारेमा बताउन ।							प्रश्नोतर
	4. आरन , राडी पाँखी , बख्खु , गलैचाको बारेमा भन्न।							मौखिक प्रश्न
२५. परम्परागत प्रविधि संरक्षण गर्न।	1. स्थानीय परम्परागत प्रविधिहरु चित्र बनाइ/ सङ्कलन गरी कक्षामा प्रदर्शन गर्न ।							परियोजना कार्य
	2. स्थानीय परम्परागत प्रविधिको महत्त्व बताउन ।							मौखिक तथा लिखित अभिव्क्ति

	3. स्थानीय परम्परागत प्रविधिको संरक्षण गर्नु पर्ने कारण बताउन ।							प्रश्नोत्तर
	4. स्थानीय परम्परागत प्रविधिको संरक्षण गर्ने कार्यमा सहभागी हुन ।							अवलोकन
२६.परम्परागत प्रविधिमा सुधार गर्ने उपाय भन्न	1. आफ्नो घरमा स्थानीय प्रविधिको उपयोग गर्न ।							अभिभावको प्रतिक्रिया
	2. स्थानीय परम्परागत प्रविधिको सुधार गर्नु पर्ने कारण भन्न ।							रुजू सूची र छलफल
	3. स्थानीय परम्परागत प्रविधिको सुधार गर्ने तरिका बताउन ।							सहपाठी प्रतिक्रिया र प्रश्नोत्तर
	4. स्थानीय परम्परागत प्रविधिहरुको चित्र बनाउन र रङ लगाउन ।							स्वमूल्याङ्कन , प्रश्नोत्तर
		उपलव्धि स्तरको अङ्कको जोड :						

शिक्षकको सही : अभिभावकको सही :	क्षेत्रगत सिकाइ उपलब्धि प्रतिशत :		

कक्षा : 3 विषय : साँस्कृतिक तथा पर्यटकीय नगरी हेलम्बु विषय क्षेत्र : सरसफाई र असल संस्कार विद्यार्थीको नाम : परिचय पत्र नम्बर:

मुख्य सिकाइ उपलब्धि	सिकाइ उपलब्धि विस्तृतीकरण/ सूचक	नियमित पढाइपछि मूल्याङ्कन			थप सिकाइ सहायतापछिमूल्याङ्कन			मूल्याङ्कनका लागि प्रयोग गरिएका साधनहरु
		सिकेको/ नसिकेको	मिति	अङ्कन	सिकेको/ नसिकेको	मिति	अङ्कन	
२७. कक्षाकोठा र घरको सरसफाइ	1. कक्षाकोठा, घर आँगन र भान्छाकोठा सरसफाई गर्नुपर्ने							प्रश्नोत्तर

गर्ने तरिका बताउन र सफाइकार्यमा सहभागी हुन।	कारण बताउन ।							
	2. कक्षाकोठा, घर आँगन र भान्छाकोठा सरसफाई गर्ने तरिका बताउन ।							मौखिक तथा लिखित अभिव्क्ति
	3. कक्षाकोठा, घर आँगन र भान्छाकोठा सरसफाईमा गर्ने कार्यमा सहभागी हुन ।							अवलोकन
	4. कक्षाकोठा, घर आँगन र भान्छाकोठा सरसफाईमा गरेको चित्र र पोष्टर बनाएर कक्षाकोठामा प्रदर्शन गर्न ।							परियोजना कार्य
२८. वरपरको वातावरण सरसफाईमा सहभागी हुन ।	1. वातारणको सरसफाइ गर्नु पर्ने कारण बताउन ।							प्रश्नोतत्तर
	2. वातारण सरसफाइ गर्ने तरिका बताउन ।							मौखिक तथा लिखित अभिव्क्ति
	3. वातावरणको सफाइ गर्ने कार्यमा सहभागी हुन ।							अवलोकन
	4. वातावरण सरसफाइ गर्ने							परियोजना कार्य

	गतिविधिहरुमा समेटिएको चित्र तथा पोष्टर बनाउन ।							
२९.स्थानीय खेलहरु खेल्न	1. स्थानीय खेलहरुको सूची बनाउन ।							रुजु सूची
	2. कुनै दुई ओटा स्थानीय स्थानीय खेलहरु खेल्ने तरिका भन्न ।							मौखिक तथा लिखित अभिव्क्ति
	3. स्थानीय खेल खेल्ने कार्यमा सहभागी हुन ।							अवलोकन र सहपाठी प्रतिक्रिया
	4. स्थानीय खेलको महत्त्व बताउन ।							स्वमूल्याङ्कन , प्रश्नोत्तर
३०. सरल योग, ध्यान र प्राणायामको अभ्यास गर्न।	1. खाने, सुत्ने र उठ्ने समयको नियमित पालना गर्नका लागि समयबद्ध कार्य सूची बनाउन र पालना गर्न ।							मौखिक अभिव्क्ति र अभिभावकको प्रतिक्रिया
	2. सरल योग , ध्यान र							प्रश्नोत्तर र छलफल

	प्राणायामको परिचय दिन ।							
	3. सरल योग , ध्यान र प्राणायामको महत्त्व बताउन ।							प्रश्नोत्तर
	4. सरल योग , ध्यान र प्राणायामको अभ्यास गर्न ।							अवलोकन
शिक्षकको सही :		उपलब्धि स्तरको अङ्कको जोड :						
अभिभावको सही :		क्षेत्रगत सिकाइ उपलब्धि प्रतिशत :						

अनुसूची -२

विद्यार्थीको समग्र विषयको प्रगतिको प्रतिवेदनको ढाँचा

विद्यार्थी प्रगति प्रतिवेदन

विद्यार्थीको नाम:	कक्षा :	रोल नं :
विद्यालयको नाम:	सङ्केत नम्बर :	वर्ष :
उपस्थिति:	विद्यालय सञ्चालन भएको दिन:	उपस्थित भएको दिन र प्रतिशन :

विषय	पाठ्यघण्टा	सिकाइ उपलब्धि सङ्ख्या	समग्र उपलब्धि स्तर	कैफियत
नेपाली	५			
गणित	४			
अङ्ग्रेजी	४			
हाम्रो सेरोफेरो	८			
मेरो हेलम्बु	५			

....

कक्षा शिक्षक प्रधानाध्यापक

मिति :